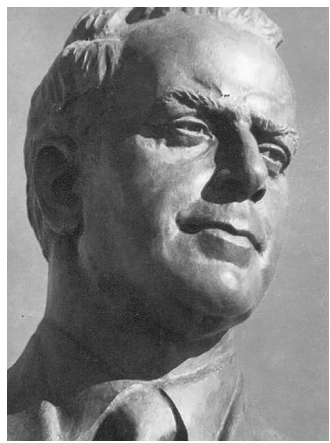

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

YENİ AZƏRBAYCAN

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir
Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

01 avqust
2026-cı il,
şənbə
№ 135 (7202)
Qiyməti
60 qəpik

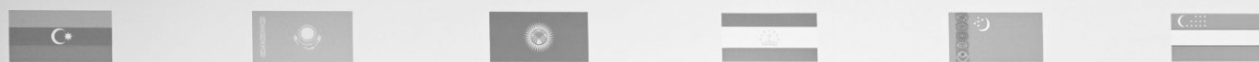
Qırğızıstan-Azərbaycan əməkdaşlığının yeni mərhələsi

Mərkəzi Asiya ölkələri ilə münasibətlər Azərbaycanın xarici siyasətinin prioritetlərindən biridir

БОРБОР АЗИЯНЫН ЖАНА
АЗЕРБАЙЖАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
МАМЛЕКЕТ БАШЧИЛАРЫНЫН БЕЙФОРМАЛ
КОНСУЛЬТАТИВДИК ЖОЛУГУШУУСУ
2026-ЖЫЛДЫН 31-ИЮЛУ, ЧОЛПОН-АТА

НЕФОРМАЛЬНАЯ КОНСУЛЬТАТИВНАЯ
ВСТРЕЧА ГЛАВ ГОСУДАРСТВ
ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ И
АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
31 ИЮЛЯ 2026 ГОДА, ЧОЛПОН-АТА

➔ Bax səh. 3

➔ Bax səh. 2-3

İssık-Kul gölünün sahilində “Baku Resort & Spa” mehmanxanasının açılışı olub

➔ Bax səh. 3

Paris Azərbaycan məhkəmələrinin işinə müdaxilə edə bilməz!

Rəsmi Bakı Fransanın Avropa və Xarici İşlər Nazirliyi-nin Fransa vətəndaşı Martin Rayan barəsində çıxarılmış hökmə dair məhkəmə prosesini şübhə altına alan və Azərbaycanla qarşı əsassız ittihamları ehtiva edən 30 iyul tarixli bəyanatını qətiyyətlə rədd edir. Məsələ ilə bağlı Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi Ayyan Hacızadənin Martin Rayana hökmə bağlı Fransanın Avropa və Xarici İşlər Nazirliyinin bəyanatına münasibət bildirib. A.Hacızadə qeyd edib ki, Martin Rayan barəsində cinayət işi Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğun olaraq araşdırılıb və təqdim edilmiş sübutlar və ona qarşı irəli sürülən ittihamlar əsasında məhkəmə qərar qəbul edib.

Onun sözlərinə görə, apelyasiya instansiyasının qərarı da Azərbaycan qanunvericiliyi çərçivəsində həyata keçirilmiş məhkəmə prosesinin nəticəsidir: “Bu baxımdan, Fransa tərəfinin məhkəmə proseslərinə siyasi don geyindirməsi, Azərbaycan məhkəmələrinin fəaliyyətinə müdaxilə xarakteri daşıyan bəyanatlar verməsi, “əsassız saxlanılma” və “ədalətsiz məhkəmə araşdırması” ilə bağlı iddialar irəli sürməsi qəbul edilməzdir. Məhkəmə prosesi zamanı təqsirləndirilən şəxsin prosessual hüquqları Azərbaycan qanunvericiliyi və ölkənin beynəlxalq öhdəliklərinə uyğun şəkildə təmin olunub. Fransa səfirliyinin konsulluq nümayəndələrinin də bütün məhkəmə iclaslarında iştirak etməsi prosesin şəffaf şəkildə həyata keçirildiyini bir daha təsdiqləyir”.

Rəsmi Bakı Fransa tərəfini Azərbaycanın suverenliyinə, daxili işlərinə və müstəqil məhkəmə sisteminə hörmət etməyə, habelə ikitərəfli münasibətlərə zərər vuran əsassız ittihamlardan çəkinməyə çağırıb.

Xatırladaq ki, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hökmü ilə Fransaya casusluqda ittiham olunan Martin Rayan 10 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib. İyulun 29-da Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətində (DTX) başlanılmış cinayət işi üzrə çıxarılan hökmdən...

➔ Bax səh. 5

Ana dilimizin bayramı

➔ Bax səh. 4

Azərbaycan dili mənəvi sərvətimiz,
milli kimliyimizdir

➔ Bax səh. 4

Dünya çempionatı uğrunda
geosiyasi mübarizə

➔ Bax səh. 6

“Qisas” əməliyyatından 4 il ötür...

2020-ci ildə baş vermiş 44 günlük Vətən müharibəsi regionda güc balansının Azərbaycanın tərəfində olduğunu nümayiş etdirmişdi. Azərbaycanın “dəmir yumruğunun” qarşısında cəmi 44 gün duruş getirə bilən Ermənistan həmin il noyabrın 10-da imzaladığı kapitulyasiya sənədi ilə ölkəmizin qələbəsini qəbul etdi. Bununla belə, kapitulyasiyaya imza atsa da, rəsmi İrəvan imzaladığı üçtərəfli Bəyanatda üzərinə götürdüyü öhdəlikləri tam yerinə yetirməkdən yayınmağa çalışırdı. Belə ki, o vaxt erməni silahlıların Azərbaycan torpaqlarını tam şəkildə tərk etməsi ilə bağlı öhdəlik hələ də yerinə yetirilmirdi. Hələ də Azərbaycan ərazisində qalan bu erməni silahlıları vaxtaşırı təxribatlar törədirdi, silahlı insidentlərlə sabitliyi pozur, regional təhlükəsizliyə təhdid yaradırdı. Belə təxribatlar həm şərti dövlət sərhədində, həm də o zaman Rusiya sülhməramlılarının məsuliyyət zonasında qanunsuz erməni silahlı dəstələri tərəfindən baş verirdi. Təbii ki, Azərbaycan Ordusu tərəfindən əməliyyatlar keçirilərək bu təxribatların qarşısı qətiyyətlə alınıb.

Belə əməliyyatlardan birinin - “Qisas” əməliyyatının keçirilməsinin avqustun 3-də 4 ili tamam olur. Xatırladaq ki, 4 il öncə həmin gün Rusiya sülhməramlı kontingentinin müvəqqəti yerləşdiyi Azərbaycan ərazisindəki qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələrinin üzvləri 10 noyabr 2020-ci il tarixli Bəyanatının müddəalarını kobud surətdə pozaraq Azərbaycan Ordusunun bölmələrinə qarşı terror-təxribat əməli törədib. Terror-təxribat nəticəsində hərbi qulluqçumuz, əsgər Kazimov Anar Rüstəm oğlu şəhid olub. Bundan əlavə, qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələrinin ünsürləri Kəlbəcər və Laçın rayonlarının ərazisini əhatə edən dağ silsiləsində yerləşən Qırxqız yüksəkliyini ələ keçirmək və orada yeni döyüş mövqelərini qurmağa cəhd göstərirdi.

Azərbaycan Ordusu bölmələrinin keçirdiyi “Qisas” cavab əməliyyatı nəticəsində Qırxqız yüksəkliyi, həmçinin Kiçik Qafqaz dağ silsiləsinin Qarabağ silsiləsi boyu Sarıbəbə və bir sıra digər əhəmiyyətli hakim yüksəkliklər nəzarətə götürüldü. Bölmələrimiz...

➔ Bax səh. 5

14 gün sonra...

➔ Bax səh. 6

Fransada siyasi böhran və Avropa İttifaqının gələcəyi

➔ Bax səh. 7

Qırğızıstan-Azərbaycan əməkdaşlığının yeni mərhələsi

Dövlətlərarası Şurasının 3-cü iclası...

İyulun 31-də Çolpon-Ata şəhərində Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Qırğız Prezidenti Sadır Japarovun iştirakı ilə Azərbaycan və Qırğızıstan Dövlətlərarası Şurasının 3-cü iclası keçirilib.

Qırğızıstan Prezidenti iclasda çıxış edərək, ölkəmizin rəhbərini İssık-Kul gölünün sahilində salamlamaqdan məmnunluğunu bildirib və vurğulayıb ki, Qırğızıstanda Azərbaycan Liderinə böyük hörmət bəsləyirlər: Sizin rəhbərliyinizlə Azərbaycan inamla inkişaf edir, beynəlxalq aləmdə öz mövqeyini möhkəmləndirir, regionda sülhün və sabitliyin təmin edilməsində mühüm rol oynayır. Bu gün ölkə böyük təəssürat doğuran nəticələr nümayiş etdirir, ardıcıl olaraq genişmiqyaslı islahatlar həyata keçirir və milli maraqlarını qətiyyətlə müdafiə edir. Bu son nailiyyətlər Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri, atanız hörmətli Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş möhkəm təməl üzərində qurulub. Bu quruculuq yolu

davam edir. Siz ölkənin gələcək inkişafını təmin edir, regional və beynəlxalq proseslərdə onun rolunu möhkəmləndirirsiniz.

Ölkələrimiz arasında qədim tarixi bağlılığa toxunan Prezident Sadır Japarov qeyd edib ki, Qırğızıstan və Azərbaycan bir-birinin təmsilində etibarlı dost qazanıb.

Hər iki ölkənin möhkəm dostluq və qarşılıqlı hörmət təməlinə əsaslanan ikitərəfli qarşılıqlı fəaliyyətin inkişafında yeni bir mərhələyə qədəm qoyduğunu deyən Qırğızıstan Prezidenti strateji tərəfdaşlığımızın inkişafına mane ola biləcək heç bir maneə yoxdur: Qırğız-Azərbaycan əməkdaşlı-

Qırğızıstanda dövlət səfərində olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin iyulun 31-də Çolpon-Ata şəhərində rəsmi qarşılanma mərasimi keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Qırğız Respublikasının Prezidenti Sadır Japarov Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevi qarşılayıb.

Sonra Çolpon-Ata şəhərində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Qırğız Respublikasının Prezidenti Sadır Japarov ilə təkbətək görüşü olub.

ğrı nəqliyyat, energetika, investisiya, təhlükəsizlik, təhsil və digər sahələrdə qarşılıqlı fəaliyyətin daha da genişlənməsi üçün əhəmiyyətli potensiala malikdir.

Hesab edirəm ki, bugünkü danışıqlar önəmli olaraq etimad və konstruktiv

ab-havadə keçəcək. Danışıqların yekunlarına dair ikitərəfli əlaqələrin daha

da inkişafına yönəlmiş mühüm razılaşmalar əldə ediləcək. Onların ardıcıl həyata keçirilməsi ümumi məqsədimizə - Qırğızıstanın və Azərbaycanın qarşılıqlı xalqlarının rifahının yüksəldilməsinə töhfə verəcək.

Sonra Azərbaycan Prezidenti çıxış edərək Qırğızıstana dövlət səfərinə dəvətə görə minnətdarlığını bildirib. Qırğız Prezidentini və bütün qarşılıqlı fəaliyyətin inkişafı, ölkənin iqtisadi potensialının möhkəmləndirilməsi, beynəlxalq məsələlərdə rolunun artırılması üzrə əldə olunan böyük nailiyyətlər münasibətlərlə təbrik edib: Biz dost, qarşılıqlı xalqlarımızı ortaq köklər birləşdirir və

qardaş ölkənin uğurunu öz uğurumuz hesab edirik.

Qarabağın bərpasında köməyə görə təşəkkürünü bildiren dövlətimizin başçısı həmçinin humanitar sahədə də əlaqələrimizin uğurlu inkişaf etdiyini vurğulayıb. "Siz müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığı qeyd etdiniz. Əlbəttə, mən bütün sahələrdə qarşıya qoyduğumuz məqsədlərin hamısına nail olunacağına əminəm. Şadam ki, Qırğız-Azərbaycan Fondu uğurlu fəaliyyət göstərir. Fondun vəsaitlərinin artırılması barədə qərar qəbul etdik və bir neçə layihə artıq həyata keçirilir. Əminəm ki, Fond inkişaf edəcək, layihələrin sayı da artacaq. Bu, ortaq məqsədlərimizə xidmət edəcək" - deyən Prezident İlham Əliyev ölkələrimiz arasında münasibətlərin müttəfiqlik səviyyəsinə yüksəldiyini qeyd edib. "Bu, qarşılıqlı fəaliyyətin ən yüksək səviyyəsidir. Bu, həm münasibətlərimizin xarakterini, həm də ruhunu əks etdirir" - deyən Prezident İlham Əliyev vurğulayıb.

Sənədlərin mübadiləsi

Azərbaycan Respublikası ilə Qırğız Respublikası arasında imzalanmış sənədlərin iyulun 31-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Qırğızıstan Prezidenti Sadır Japarovun iştirakı ilə mübadiləsi mərasimi olub.

Dövlət başçıları "Azərbaycan Respublikası və Qırğız Respublikasının Dövlətlərarası Şurasının üçüncü iclasının Qərarı"nı və "Azərbaycan Respublikası ilə Qırğız Respublikası arasında müttəfiqlik münasibətləri haqqında Müqavilə"ni imzalayıblar. "Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Qırğız Respublikası Nazirlər Kabineti arasında Azərbaycan-Qırğız İnkişaf Fondunun yaradılması haqqında 2022-ci il 11 oktyabr tarixli Sazişə dəyişikliklərin edilməsi haqqında İkinci Əlavə Saziş", "Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Qırğız Respublikası Nazirlər Kabineti ara-

sında beynəlxalq avtomobil əlaqələri haqqında Saziş", "Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi ilə Qırğız Respublikasının Nəqliyyat və Kommunikasiya Nazirliyi arasında yükləşmə, gömüçülük və gömüçülmə sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu", "Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi ilə Qırğız Respublikasının Energetika Nazirliyi arasında neft məhsullarının tədarükü sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu", "Azərbaycan Respublikası ilə Qırğız Respublikası arasında enerji-

tika sahəsində əməkdaşlıq üzrə 2026-2028-ci illər üçün Yol Xəritəsi", "2024-cü il aprel 24-də Bakı

şəhərində imzalanmış Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti ilə Qırğız Respublikasının Nazirlər Ka-

bineti arasında 2024-2029-cu illər üçün Əməkdaşlıq Proqramının həyata keçirilməsinə dair Yol Xəritəsi",

"Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi ilə Qırğız Respublikasının Milli Statistika Komitəsi arasında statistika sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu", "Azərbaycan Respublikasının Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidməti ilə Qırğız Respublikasının Dövlət Milli Təhlükəsizlik Komitəsi arasında kibertəhlükəsizlik sahəsində Anlaşma Memorandumu", "Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı ilə Qırğız Respublikasının

İqtisadiyyat və Ticarət Nazirliyi yanında Maliyyə Bazarının Tənzimlənməsi və Nəzarəti Xidməti arasında əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu", "Azərbaycan Respublikasının Şuşa şəhəri ilə Qırğız Respublikasının Çolpon-Ata şəhəri arasında qarşılıqlı əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu", "Azərbaycan Respublikasının Qəbələ şəhəri ilə Qırğız Respublikasının Karakol şəhəri arasında qarşılıqlı əməkdaşlıq və qarşılıqlı əlaqələrinin yaradılması haqqında Memorandum", "Azərbaycan Respublikasının Gəncə şəhəri ilə Qırğız Respublikasının Oş şəhəri arasında əməkdaşlığın və qarşılıqlı əlaqələrinin yaradılması haqqında Anlaşma Memorandumu" "AzerGold" QSC ilə "Kyrgyzaltyn" ASC arasında əməkdaşlıq və qarşılıqlı fəaliyyət haqqında Memorandum" mübadilə edildi.

Təltif olunma mərasimi

İyulun 31-də Azərbaycan və Qırğızıstan prezidentlərinin təltif olunma mərasimi keçirilib. Mərasimdə çıxış edən Qırğızıstan Prezidenti Sadır Japarov çıxış edərək deyib: Müasir Azərbaycan regional və beynəlxalq proseslərdə mühüm rol oynayan güclü və nüfuzlu dövlətdir. Sizin Azərbaycana rəhbərlik etdiyiniz illərdə dövlətciliyin möhkəmlənməsi, iqtisadiyyatın inkişafı və irimiqyaslı layihələrin həyata keçirilməsi üzrə böyük nailiyyətlər əldə olunub. Sizin dəstəyiniz və daimi yaxınlaşmaq söyləriniz sayəsində qardaş ölkələrimiz möhkəm dostluğa və qarşılıqlı etimada əsaslanan əsl strateji tərəfdaşlıq münasibətləri əldə edib.

Mərkəzi Asya ilə Cənubi Qafqaz arasında əlaqələrin inkişafında Azərbaycan Prezidentinin rolunun xüsusi əhəmiyyətə malik olduğunu deyən Sadır Japarov qeyd edib ki, Azərbaycanın Mərvət görüşlərində iştirakı iqtisadi-ticarəti, nəqliyyat və energetika sahələrində əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün yeni imkanlar açır.

"Ölkələrimiz arasında dostluğun möhkəmləndirilməsinə Sizin sadıqlığınız Qırğız xalqında dərin hörmət hissləri doğurur. Məhz bu səbəbə görə

əziz dostum və qardaşım, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti hörmətli İlham Heydər oğlu Əliyevin Qırğız Respublikasının ali dövlət mükafatı - "Manas" ordeni ilə təltif olunması qərarını qəbul etdim" deyən Qırğızıstan Prezidenti vurğulayıb ki, bu yüksək mükafat Prezident İlham Əliyevin Qırğızıstan-Azərbaycan münasibətlərinin möhkəmlənməsinə şəxsi töhfənin təsdiqidir.

Sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Qırğız Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasında strateji tərəfdaşlığın inkişafına, iki ölkənin xalqları arasında dostluğun möhkəmlənməsinə mühüm töhfəsinə görə 1-ci dərəcəli "Manas" ordeni ilə təltif edilməsi haqqında Qırğızıstan Prezidenti Sadır Japarovun Fərmanı oxundu. Prezident Sadır Japarov 1-ci dərəcəli "Manas" ordenini dövlətimizin başçısına təqdim etdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham

Əliyev çıxış edərək bu yüksək mükafata görə təşəkkürünü bildirib və qeyd edib ki, "Manas" ordenini Qırğızıstan ilə Azərbaycan arasında qarşılıqlı əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi işində fəaliyyətinə verilən qiymət hesab edir: Bizim mehriban, dost və qardaş münasibətlərimiz ölkələrimiz arasında bu-

gündüklü uğurlu inkişafın mühüm amilidir. Həmçinin mənim ünvanıma söylədiyiniz xoş sözlərə, bu yüksək ordenə görə Sizə səmimi minnətdarlığımı bildirirəm və Sizi əmin edirəm ki, Qırğızıstan-Azərbaycan münasibətlərinin ölkələrimizin və xalqlarımızın rifahı na-

minə davamlı inkişafı üçün bundan sonra da bütün səylərimi göstərəcəyəm.

Sonra Qırğız Respublikasının Prezidenti Sadır Japarovun Azərbaycan ilə Qırğızıstan arasında dostluq, qarşılıqlı və tərəfdaşlıq əlaqələrinin inkişafında xüsusi xidmətlərinə görə "Heydər Əliyev" ordeni ilə təltif olunması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı oxundu.

Çıxışına davam edən Prezident İlham Əliyev bildirib ki, Qırğız torpağının bu gözəl guşəsi hazırda ən əsas inkişaf dövrünü keçirir: Tarixdə heç kim heç vaxt belə qısa müddətdə burada gördüyümüz güclü inkişafın şahidi olmayıb. Bu, şəxsən Sizin xidmətinizdir. Sizin öz xalqınıza, öz köklərinizə, Qırğız xalqının yüksək mədəni dəyərlərinə sədaqətinizdir və Qırğızıstanı yeni inkişaf səviyyəsinə yüksəltmək səylərinizdir. Siz buna nail olursunuz. Bu gün Sizin ölkənizin beynəlxalq nüfuzu

ən yüksək səviyyədədir və Qırğızıstanın beynəlxalq ali orqana seçilməsi bunu təsdiq edir. Azərbaycan da Sizin həm Qırğızıstanın inkişafına, həm də ölkələrimiz arasında qarşılıqlı münasibətlərinin möhkəmlənməsinə töhfənizi yüksək qiymətləndirir. Mənim Fərmanımla Siz Azərbaycanın ali ordeni - "Heydər Əliyev" ordeni ilə təltif olunmusunuz. İndicə Fərmanı elan etdilər. İcazə verin, bu yüksək mükafatı Sizə təqdim edim.

Prezident İlham Əliyev "Heydər Əliyev" ordenini Prezident Sadır Japarovla təqdim etdi.

Prezident Sadır Japarov Azərbaycan Respublikasının yüksək dövlət mükafatlarından birini - "Heydər Əliyev" ordenini ölkə başçısının əlindən qəbul etməyi özü üçün böyük şərəf hesab etdiyini bildirib: Bu mükafat mənim üçün xüsusi əhəmiyyətə malikdir, çünki müasir Qırğızıstan-Azərbaycan münasibətlərinin formalaşmasının əsasını qoyan görkəmli dövlət xadiminin, Azərbaycan xalqının böyük oğlunun adını daşıyır. Mən bu ordeni xalqlarımız arasında möhkəm münasibətlərin, strateji tərəfdaşlığa və müttəfiqliyə ortaq sadıqlığın rəmzi kimi qəbul edirəm.

əvvəli 2-ci səhifədə

Qırğızıstan-Azərbaycan əməkdaşlığının yeni mərhələsi

“Bu səfər qardaş münasibətlərimizin möhkəmlənməsinə yeni impuls verəcək”

İyulun 31-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Qırğız Respublikasının Prezidenti Sadır Japarov mətbuata bəyanatlarla çıxış ediblər. Əvvəlcə Qırğızıstan Prezidenti bəya-

natla çıxış edərək deyib ki, Qırğız Respublikasına dövlət səfəri ilə bağlı dövlətimiz qəbul etdiyinə görə Azərbaycan Prezidentinə minnətdardır. Əminəm ki, bu səfər qardaş münasibətlərimizin möhkəmlənməsinə yeni impuls verəcək. Qırğızıstan ilə Azərbaycan bir-birini daim dəstəkləyir və qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər üzrə mövqelərini uğurla əlaqələndirir. Məmnunluqla qeyd edirəm ki, Qırğızıstanla Azərbaycan arasında siyasi dialoq bu gün ən yüksək səviyyədədir. Müntə-

zəm təmaslar və qarşılıqlı etimad bu gün qurulan müttəfiqlik münasibətləri üçün möhkəm zəmin yaradır.

Qırğızıstan lideri bildirib ki, bugünkü danışıqların mühüm yekunu müttəfiqlik münasibətləri haqqında Müqavilənin imzalanması oldu. Bu tarixi hadisə, həqiqətən də Qırğızıstan-Azərbaycan əməkdaşlığının yeni mərhələsinin əsasını qoyur. Bundan başqa, energetika, nəqliyyat, kibernetiklik, təhsil, maliyyə bazarının tənzimlənməsini, həmçinin qiymətli metalların dövrüyyəsini əhatə edən ikitərəfli sənədlərdən ibarət sanballı zərf imzalanıb.

Qarşılıqlı iqtisadi-ticarəti fəaliyyətin davamlı inkişafını və əmtəə dövriyyəsinin dayanıqlı artımını qeyd etdik. Gələcəkdə də işgüzar əlaqələrin genişlənməsi, müştərək investisiya layihələrinin həyata keçirilməsi üçün əlverişli şərait yaradılmasına dair razılıq əldə etdik. Bu gün Azərbaycan-Qırğızıstan Fondunun fəaliyyəti çərçivəsində 3 birgə layihənin açılışı oldu və 8 təşəbbüsün həyata keçirilməsinə start verildi.

Nəqliyyat dəhlizlərinin inkişafı və ölkələrimizin tranzit potensialından sə-

mərəli istifadə edilməsi məsələlərinə xüsusi diqqət yetirdik. Azərbaycanın Mərkəzi Asiyanı Avropa bazarları ilə birləşdirən Orta Dəhlizin əsas bəndi kimi mühüm rolunu qeyd etdik. Həmçinin energetika sahəsində perspektivli istiqamətləri və birgə layihələrin həyata keçirilməsi imkanlarını müzakirə etdik.

Beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində bizim səmərəli qarşılıqlı fəaliyyətimizi xüsusi qeyd etmək istərdim. Hörmətli İlham Heydər oğlunu VI Ümumdünya Köçəri Oyunlarının təntənəli açılış mərasimində, “ŞƏT+” Sammitində, həmçinin 2027-ci il oktyabrın 21-23-də keçiriləcək “Bişkek+25” ikinci Qlobal Dağ Sammitində iştiraka dəvət etdim.

Sonra Azərbaycan Prezidenti bəyanatla çıxış edib. Dövlətimizin başçısı bildirib ki, müttəfiqlik münasibətləri çox böyük məsuliyyət deməkdir və biz bu məsuliyyətə hazırıq. Biz bütün təşəbbüslərdə - həm beynəlxalq platformalarda, həm də iqtisadi-ticarəti sahədə və təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsində bir-birimizi bundan sonra da dəstəkləyəcəyik.

“Siz qeyd etdiyiniz kimi, bu gün imzalanan sənədlər zərfi qarşılıqlı fəaliyyətimizin geniş sferasını nümayiş etdirir. Əminəm ki, səfərimin nəticələrinə görə əldə olunan razılaşmalar da əvvəlkilər kimi uğurla həyata keçiriləcək.

Bu gün biz birgə Azərbaycan-Qırğız İnvestisiya Fondunun maliyyə vəsaitinin iki dəfə - 200 milyon dollara qədər artırılması barədə razılıq əldə etdik. Əminəm ki, bu da son hədd deyil, çünki Fondun fəaliyyəti üzrə bizə nümayiş etdirilən təqdimat konkret məzmunla zənginləşir. Qırğızıstanda həyata keçirilən çoxlu layihə var və onlar birgə istehsal, yeni iş yerləri yaradır, qarşılıqlı fəaliyyətimizin iqtisadi potensialını möhkəmləndirir” - deyən Prezident İlham Əliyev Qarabağın bərpasına göstərilən kömək üçün bir daha minnətdarlığını ifadə edib.

Dövlətimizin başçısı Prezident Sadır Japarovla, Mərkəzi Asiya ölkələrinin digər prezidentlərinə Azər-

“Biz bu məsuliyyətə hazırıq”

baycanın Mərkəzi Asiya Məşvərət görüşlərinə tamhüquqlu üzv qəbul olunmasına görə təşəkkürünü bildirib: Hazırda o, “Mərkəzi Asiyanın və Azərbaycanın dövlət liderlərinin görüşü” adlanır. Növbəti görüş bir müddətdən sonra keçiriləcək. Belə xoş münasibətə və bu yük-

sək mükafata görə bir daha təşəkkürümü bildirirəm. Öz tərəfindən Sizi uyğun hesab etdiyiniz vaxtda Azərbaycana yenidən dövlət səfərinə dəvət edirəm”.

İyulun 31-də Çolpon-Ata şəhərində Qırğız Respublikasının Prezidenti Sadır Japarovun və birinci xanım Ayqul Japarovanın adından Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və birinci xanım Mehriban Əliyevanın şərafinə dövlət ziyafəti verilib.

İssık-Kul gölünün sahilində “Baku Resort & Spa” mehmanxanasının açılışı olub

İyulun 31-də Qırğızıstanda, İssık-Kul gölünün sahilində beşulduzlu “Baku Resort & Spa” mehmanxanasının açılışı olub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva, Qırğız Respublikasının Prezidenti Sadır Japarov və birinci xanım Ayqul Japarova, Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyev və birinci xanım Ziroatxon Mirziyoyeva, Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev, Tacikistan Respublikasının Prezidenti Emoməli Rəhmon və Türkmənistan Prezidenti Sərdar Bərdiməhəmmədov tədbirdə

iştirak ediblər.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər müdiri Rəmin Quluzadə dövlət başçılarına və birinci xanımlara İssık-Kul vilayətinin Kara-Oy kəndində tikilmiş mehmanxana barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki,

“Baku Resort & Spa” “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Qırğız Respublikası Nazirlər Kabineti arasında İssık-Kul gölünün sahilində beşulduzlu mehmanxanasının tikintisi üzrə investisiya qoyuluşu haqqında” 2023-cü ildə Bişkekə imzalanmış saziş çərçivəsində inşa olunub.

Ümumilikdə 17 hektardan çox ərazini əhatə edən mehmanxana memarlıq, mədəniyyət, incəsənət, gastronomiya, sağlamlıq və istirahətin əhəngdar şəkildə bir araya gəldiyi nadir məkan kimi layihələndirilib. Kompleksdə 330 qonağın qəbuluna imkan verən 111 otaq və 10 kottec var. Mehmanxanada bir hissəsi Azərby-

can vətəndaşları olmaqla ilkin mərhələdə 255 nəfərin iş yeri ilə təmin edilməsi nəzərdə tutulub.

Sağlamlıq və istirahət mehmanxana konsepsiyasının əsas istiqamətlərindənədir. Burada ilboyu istirahət üçün nəzərdə tutulmuş qapalı və açıq hovuzlar, akvapark və çimərlik də qonaqların ixtiyarına veriləcək.

Gastronomiya mehmanxanasının fəaliyyətinin ayrılmaz hissəsini təşkil edir. Burada Azərbaycan kulinariya ənənələrinin zənginliyi nümayiş olunacaq. Mehmanxanadakı müxtəlif restoranlarda ənənəvi Azərbaycan şəhər yeməkləri də daxil ol-

maqla, milli mətbəximizdən təamlar təqdim ediləcək.

Hər yaş qrupundan olan qonaqlar üçün maraqlı istirahət imkanları yaratmaq məqsədilə kurort geniş əyləncə infrastrukturunu və təchiz olunub, boulinq və digər əyləncə

oyunları zonası, kino zalı, müxtəlif idman növləri üçün nəzərdə tutulmuş çoxfunksiyalı açıq idman meydançası yaradılıb.

Mehmanxanada beynəlxalq konfranslar, korporativ görüşlər, biznes və sosial tədbirlərin təşkili üçün müasir şərait var.

Burada Bakının gözəlliyi və Azərbaycanın zəngin mədəni irsini əks etdirən elementlər qonaqlara milli ənənələrlə müasirləşir harmoniyasını yaşadır.

Dünyanın ikinci ən böyük dağ gölü və Qırğızıstanın ən qiymətli təbiət incilərindən hesab olunan İssık-Kulun sahilində yerləşməsi, həmçinin bu ərazinin yüksək turizm potensialı mehmanxanasının komp-

leksinin əhəmiyyətini daha da artırır.

Möhtəşəm Tyan-Şan dağları ilə əhatə olunan bu bölgə gözəl təbiəti, minerallarla zəngin suları, həmçinin ilboyu istirahət, sağlamlıq və mədəni turizm üçün əlverişli imkanları ilə tanınır.

“Baku Resort & Spa”nın fəaliyyətə başlaması İssık-Kul regionunda turizm sektoruna mühüm töhfə verməklə yanaşı, bölgənin turizm məkanı kimi mövqeyinin daha da möhkəmlənməsinə xidmət edir.

Bu layihənin icrası, eyni zamanda, dostluğa və qardaşlığa əsaslanan Azərbaycan-Qırğızıstan münasibətlərinin inkişafına töhfə verir.

Birinci xanım Mehriban Əliyeva Çolpon-Ata şəhərində “Altın-Balalık” sağlamlıq və reabilitasiya mərkəzi ilə tanış olub

Azərbaycan Respublikasının birinci xanımı Mehriban Əliyeva iyulun 31-də Çolpon-Ata şəhərində Qırğız Respublikasının birinci xanımı Ayqul Japarova və Özbəkistan Respublikasının birinci xanımı Ziroatxon Mirziyoyeva ilə birlikdə “Altın-Balalık” sağ-

lamlıq və reabilitasiya mərkəzi ilə tanış olub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, “Altın-Balalık” sağlamlıq və reabilitasiya mərkəzi 2022-ci ilin mayından fəaliyyət göstərir. Müəssisənin əsas məqsədi uşaqlara yüksəkkeyfiyyətli tibbi-

reabilitasiya xidməti göstərmək və onların istirahətini təmin etməkdir.

Mərkəzdə 800 carpayılıq 136 otaq var. Hər il yay tətili dövrü Qırğızıstanın bütün bölgələrindən və qonşu ölkələrdən 8 min-8 min 500 uşaq burada fəaliyyət göstərən yay düşər-

gəsində istirahət edir. Mərkəz hər ilin sentyabrından isə növbəti ilin iyununadək reabilitasiya üçün əlilliyi olan uşaqları qəbul edir.

Mərkəzi Asiya ölkələri ilə münasibətlər Azərbaycanın xarici siyasətinin prioritetlərindən biridir

İyulun 31-də Qırğızıstanın Çolpon-Ata şəhərində Azərbaycanın və Mərkəzi Asiya ölkələrinin Dövlət Başçıların qeyri-rəsmi görüşü keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Azərbaycanın və Mərkəzi Asiya ölkələrinin Dövlət Başçıların qeyri-rəsmi görüşündə iştirak etmək üçün Azərbaycan Respublikasının

Prezidenti İlham Əliyev Çolpon-Ata şəhərindəki Konqres Mərkəzinə gəldi.

Qırğızıstan Prezidenti Sadır Japarov dövlətimizin başçısını və görüşdə iştirak edən digər prezidentləri qarşıladı.

Azərbaycanın, Qırğızıstanın, Özbəkistanın, Qazaxıstanın, Tacikistanın və Türkmənistanın dövlət başçıları birgə foto çəkdirdilər.

Dövlətimizin başçısı görüşdə çıxış etdi.

Prezident İlham Əliyevin çıxışı
-Hörmətli Sadır Nurqojoyev,

Hörmətli həmkarlar. Əvvəlcə, Azərbaycanın və Mərkəzi Asiya ölkələrinin Dövlət Başçıların Məşvərət Görüşündə iştirak etmək üçün dəvətə görə Qırğızıstan Prezidentinə təşəkkürümü bildirirəm. Mən dünəndən Qırğızıstanda səfər-

dəyəm və ilk növbədə ölkənin sosial-iqtisadi inkişafında böyük uğurlara, həmçinin İssık-Kul gölünün ətrafındakı ərazinin necə dəyişməsinə, kurorta və beynəlxalq səviyyəli turizm istiqamətinə çevrilməsinə görə Qırğızıstan Prezidentini bir daha təbrik etmək istərdim.

Eyni zamanda, Qırğızıstanda dövlət sə-

fərimdəyəm. Bu gün həmkarım Sadır Nurqojoyevlə birgə ikitərəfli qarşılıqlı fəaliyyətimizin geniş gündəliyinə dair ətraflı müzakirələr apardıq. İkitərəfli əlaqələrin uğurlu inkişafını müəyyənleyəcək böyük sənədlər zərfi imzalandı. Amma imzalanan sənədlər arasında müttəfiqlik münasibətləri haqqında Müqaviləni xüsusi qeyd etmək istərdim. Bu, iki qardaş ölkə arasında münasibətləri müttəfiqlik səviyyəsinə qaldıran qarşılıqlı fəaliyyətin ən yüksək dərəcəsidir.

Onu da qeyd etmək istərdim ki, iki qardaş ölkə arasında iqtisadi-ticarəti münasibətlərin uğurla inkişafı mənəvi bəridir. Bu gün imzaladığımız sənədlərdən birini də birgə Azərbaycan-Qırğızıstan İnkişaf Fondunun vəsaitlərinin 100 milyon dollardan 200 milyon dollara çatdırılmasını nəzərdə tutur. Görülən işlər, birgə Fondun maliyyələşdirilməsi çərçivəsində artıq həyata keçirilən layihələr haqqında bizə məlumat verildi. Bir neçə müəssisə artıq fəaliyyət göstərir, amma potensial da kifayət qədər böyükdür.

Biz, həmçinin çox sevinirik və fəxr edirik ki, İssık-Kulun sahilində ilk beşulduzlu hotel Azərbaycan tərəfindən inşa edilib. “Bakı” hoteli qonaqları qəbul etməyə hazırdır və şadam ki, biz bu böyük turizm mərkəzinin açılışında birlikdə iştirak edəcəyik.

Mərkəzi Asiya ölkələri ilə münasibətlər Azərbaycanın xarici siyasətinin priori-

tetlərindən biridir. Sadəcə qarşılıqlı səfərlərin dinamikasını söyləmək kifayət edir. Mən 2023-cü ilin əvvəlindən bu günə qədər Mərkəzi Asiyanın qardaş ölkələrinə ümumilikdə 16 dəfə səfər etmişəm, həmin ölkələrdən həmkarlarım isə 26 dəfə Azərbaycanda səfərdə olublar. Yəni statistika münasibətlərin dinamikası və yaxınlığından daha yaxşı xəbər verir, həm də göstərir ki, bu gün Mərkəzi Asiya və Azərbaycan artıq vahid geosiyasi və geoiqtisadi məkanca çevrilib.

Həmçinin qeyd etmək istərdim ki, mən bu formatın tamhüquqlu üzvü qismində məşvərət görüşündə ilk dəfədir iştirak edirəm. Mərkəzi Asiyanın bütün dövlət başçılarına Azərbaycanın bu qrupun tamformatlı tərkibinə daxil edilməsinə dair keçilən II Özbəkistanda qəbul edilmiş tarixi qərarı görə bir daha minnətdarlığımı bildirmək istərdim. Bu görüşə qədər mən fəxri qonaq qismində qatıldım, indi isə komandanın tamhüquqlu üzvü kimi iştirak edirəm.

Bütün həmkarlarıma bir daha təşəkkürümü bildirirəm. Sizi əmin etmək istəyirəm ki, Azərbaycan məşvərət formatının fəal üzvü olacaq və öz tərəfindən əmək-

daşlığı daha da inkişaf etdirmək, ölkələrimizi və xalqlarımızı daha sıx yaxınlaşdırmaq üçün bütün səylərini göstərəcək.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

x x x

Sonra digər prezidentlər çıxış etdilər. Görüşün sonunda Çolpon-Ata Bəyannaməsi imzalandı.

Ana dilimizin bayramı

Bu gün ölkəmizdə fərqli bir bayram qeyd olunur. Söhbət hər zaman ruhumuza, qəlbimizə sirdaşlıq edən, qemli vaxtlarımızda kədərimizi bölüşən, xoşbəxt anlarımızda sevincimizi izhar edən, bizə ana qədrə yaxın, öziz olan ana dilimizin bayramıdır. Avqustun 1-i respublikamızda Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü kimi qeyd edilir. Bu əlamətdar gün Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 2001-ci il 9 avqust tarixli Fərmanına əsasən təsis edilib.

Ulu Öndərin Azərbaycan dilinə müstəsna diqqət və qayğısı

Hazırda Azərbaycan dili dövlət dili statusuna malikdir. Dilimizin dövlət dili səviyyəsindəki yüksəlməsi yolunda Heydər Əliyevin müstəsna xidmətlərini xüsusi qeyd etmək lazımdır. Məlumdur ki, böyük siyasətçi Heydər Əliyev siyasi karyerası ərzində iki dəfə Azərbaycana rəhbərlik edib - keçmiş sovet dönməsində və Azərbaycanın müstəqilliyinin ilk onilliyində. Vurğulamaq istədiyimiz məqam ondan ibarətdir ki, Heydər Əliyev hər iki dönmədə Azərbaycan dilinə böyük sevgi ilə yanaşıb və onun dövlət dili statusu qazanmasına nail olub. Keçmiş SSRİ ideoloji bir dövlət idi və burada xalqların milli özünüdərkinə hər cür qadağalar qoyulmuşdu. Təbii ki, bu çərçivədə milli dillər də hədsiz dərəcədə sıxışdırılırdı.

Lakin belə maneələr milli ruhlu rəhbər olan Heydər Əliyevin doğma dilinə sevgisinin qarşısını ala bilmədi və ala bilmədi də. 1978-ci il aprelin 2-də doqquzuncu çağırış Ali Sovetin Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikası Konstitusiyasının layihəsi və onun ümumxalq müzakirəsinin yekunlarına həsr olunmuş yeddinci sessiyasında məruzə ilə çıxış edən Ulu Öndər Heydər Əliyevin təkidli ilə 73-cü maddəni yeni dəyişikliklə vermək qərarı alınır. Bu dəyişiklik Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının dövlət dilinin Azərbaycan dili olduğunu əks etdirir. Bütün çətinliklərə baxmayaraq, Ümummilli Liderin bu cür tarixi qərarə nail olması mənəvi varlığımızın əsası sayılan dilimizin inkişafında böyük addım oldu.

Sonrakı mərhələdə Heydər Əliyev Azərbaycan dili uğrunda mücadiləsini 1993-cü ilin yayında xalqın təkidli tələbi ilə respublikamızda ikinci dəfə hakimiyyətə gəldikdən sonra davam etdirir. Müstəqil Azərbaycanın Konstitusiyası hazırlanarkən dövlət dilinin necə adlandırılması ilə bağlı müxtəlif müzakirələr aparılırdı. Heydər Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi ilə hazırlanan və 1995-ci ildə ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul olunmuş Konstitusiyanın 21-ci maddəsində Azərbaycan Respublikasının dövlət dilinin Azərbaycan dili olması öz əksini tapıb.

Ana dilinin həyatın bütün sahələrində müfəssəl təbiiqi

Azərbaycan dilinin xoşbəxtliyi ondadır ki, müstəqil respublikamızda dil siyasətinin ardıcılığı hazırda Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Dövlətimizin başçısı qloballaşma şəraitində dilimizin yad təsirlərdən qorunmasını, saflığının təmin edilməsini hədəfləyən bir sıra sənədlər imzalayıb. Prezident İlham Əliyevin “Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı haqqında” 2012-ci il 23 may tarixli, “Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi haqqında” 2012-ci il 29 may tarixli, “Azərbaycan dilinin elektron məkanda daha geniş istifadəsinin təmin edilməsi ilə bağlı bir sıra tədbirlər haqqında” 2018-ci il 17 iyul tarixli sərəncamları, “Azərbaycan dilinin saflığının qorunması və dövlət dilindən istifadənin daha da təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında” 2018-ci il 1 noyabr tarixli Fərmanı, həmçinin “Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Terminologiya Komissiyası haqqında Əsasnamə”nin təsdiq edilməsi barədə” Nazirlər Kabinetinin 2012-ci il 26 noyabr tarixli qərarı ana dilinə dövlət qayğısının artırılması, dilçilik sahəsində fundamental və təbiiqi araşdırmaların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün əlverişli şərait yaradıb.

Eyni zamanda, dövlətimizin başçısı 2004-cü il yanvarın 12-də “Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında” Sərəncam imzalayıb. Bundan başqa, həmin il yanvarın 14-də “Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının nəşri haqqında”, eləcə də 2007-ci il dekabrın 30-da “Dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrinin Azərbaycan dilində nəşri nəzərdə tutulan əsərlərinin siyahısının təsdiq edilməsi haqqında” sərəncamlarla ana dilinin həyatımızın bütün sahələrində müfəssəl təbiiqi gerçəkləşib.

Mübariz ABDULLAYEV

Azərbaycan dili mənəvi sərvətimiz, milli kimliyimizdir

Hər il ölkəmizdə 1 Avqust - Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü kimi qeyd edilir. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 2001-ci il 9 avqust tarixli Fərmanı ilə qeyd edilən bu tarixi gün ana dilimizin dövlət səviyyəsində qorunması və inkişaf etdirilməsinin simvoludur. Müstəqil dövlətin rəsmi dövlət dili olan Azərbaycan dili xalqımızın milli-mənəvi sərvəti, tarixi yaddaşı və dövlətçiliyimizin əsas atributlarından biridir. Mənəvi dəyərlərimizi yaşadan, inkişaf etdirən, qədim və zəngin olan Azərbaycan dili xalqımızın ən böyük milli sərvəti olaraq nəsilər arasında əlaqə yaradan, onun varlığını yaşadan, mənəvi dəyərlərini qoruyan milli kimliyimizdir. Ona görə də doğma ana dilimizin qorunması, inkişaf etdirilməsi, onun zənginləşdirilməsi hər zaman yalnız milli varlığımızın yox, həm də siyasi varlığımızın - dövlət quruculuğu prosesinin mühüm istiqamətini təşkil edir.

Respublikamızda dil siyasətinin formalaşdırılmasında, Azərbaycan dilinin həm ümumxalq dili, həm də dövlət dili kimi qorunmasında və inkişafında Ulu Öndərin misilsiz xidmətləri olub. Heydər Əliyev ölkəyə rəhbərlik etdiyi dövrlərdə Azərbaycan dilinin inkişafı, təbiiqi sahələrinin genişləndirilməsi, dövlət dili statusu qazanması uğrunda mübarizə aparmışdır. Onun uzaq məqsədlərə hesablanan siyasəti nəticəsində ana dilimizin dövlət dili statusuna yüksəlməsi mühüm tarixi hadisə olmaqla yanaşı, milli dövlətçilik tariximizin qızıl səhifəsidir. Hazırda respublikamızda dövlət idarəçiliyinin bütün sahələrində rəsmi dövlət dili kimi Azərbaycan dilindən istifadə olunur. Çünki milli dövlət quruculuğu prosesinin çox mühüm şərtlərindən biri milli-ədəbi dil zəminində rəsmi dövlət dilinin formalaşmasıdır. Məhz Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin qətiyyətli iradəsi hesabına 1978-ci ildə Azərbaycan SSR-nin Konstitusiyasında Azərbaycan dili rəsmi dövlət dili kimi qeyd olunub. Eləcə də respublikamızda siyasi müstəqillik qazandıqdan sonra Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında hazırlanan və 12 noyabr 1995-ci ildə qəbul edilən Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına - Əsas Qanunumuza dövlət dili haqqında ayrıca maddənin daxil edilməsi Ulu Öndərin ana dilimizə rəsmi status verilməsi uğrunda apardığı çoxillik mübarizənin məntiqi nəticəsidir. Azərbaycan dilinin rəsmi statusunun təminatı və təbiiqinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı sonralar verilən sərəncamlar dövlətimizin ana dilimizə çox böyük önəm verdiyini, ona həm dövlətçilik atributu kimi, həm də milli dövlət quruculuğunun mühüm amili kimi yanaşdığını sübut edir.

Xüsusi Prezident Heydər Əliyevin “Dövlət dilinin təbiiqi işinin təkmilləşdirilməsi haqqında” 2001-ci il 18 iyun tarixli Fərmanı latın qrafikalı əlifbanın praktiki müstəviedə təbiiqində böyük tarixi-siyasi əhəmiyyətə malikdir. Xatırlayaq ki, ötən əsrin doxsanıncı illərinin əvvəllərində baş vermiş ictimai-siyasi hadisələr iqtisadiyyatda və ölkə həyatının digər sahələrində ciddi çətinliklər yaratmaqla yanaşı, xalqın milli-mənəvi dəyərlərinin yaşamasında mühüm rol olan əlifba məsələsinin də müzakirəsini gündəmə gətirmişdi. Müstəqillik qazanmış ölkəmizdə elmi-mədəni, iqtisadi və siyasi cəhətdən ayrı düşmüş çoxsaylı türk xalqlarının əlaqələrini yaratmaq üçün orta latın əlifbasının qəbul edilməsi geniş müzakirələrə səbəb oldu. Əlifba problemlərini hərtərəfli müzakirə etmək üçün Əlifba Komissiyası yaradıldı. Azərbaycan Əlifba Komissiyasının sədri görkəmli dilçi alim A.Qurbanov yeni əlifba layihəsinin müxtəlif variantlarını hazırlamış və bu variantları hazırlayarkən beynəlxalq təcrübəni əsas götürmüşdür. Komissiyanın sədri A. Qurbanov latın qrafikası əsasında yeni müstəqil əlifbanın layihəsini Azərbaycan dilinin səs sistemində və digər xüsusiyyət-lərinə uyğunluğunu nəzərə almaqla hazırlamışdır. Bundan sonra layihə Komissiyanın müzakirəsinə verilmişdir. Yeni əlifbaya keçmək məsələsində ilk mərhələdə tərtib olunmuş layi-

hə ümumxalq müzakirəsinə verilmiş və layihə yalnız əksəriyyət tərəfindən qəbul edildikdən sonra qanuniləşdirilmişdir. 1991-ci ilin 25 dekabrında Azərbaycan Respublikasının Ali Soveti “Latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasının bərpası haqqında” Azərbaycan Respublikası qanununun qüvvəyə minməsi barədə qərar verib. Lakin müstəqilliyin ilk ilində - 1991-ci ildə latın qrafikalı Azərbaycan əlifbası qəbul olunsada, bu qərar kağız üzərində qalmışdı. H. Əliyev yazırdı ki, biz indi latın əlifbasına keçirik. Görürsünüz ki, keçmək də çətindir. Qərar qəbul olunub, ancaq biz latın əlifbasına keçə bilmirik. Mən göstəriş vermişəm və bütün dövlət sənədləri latın əlifbası ilə yazılır.

Prezident Heydər Əliyevin “Dövlət dilinin təbiiqi işinin təkmilləşdirilməsi haqqında” 2001-ci il 18 iyun tarixli Fərmanı qəbul edilmiş əlifbanın təbiiqi problemlərinin həllinə, beynəlxalq ələmə daha yaxın olan latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasına keçid prosesinin sürətləndirilməsinə və ölkədə milli dilin funksionallaşmasına təminat yaratdı. Fərmanda Azərbaycan əlifbasının keçdiyi yol xarakterizə edilərək vurğulanır: “1922-ci ildə Azərbaycan hökumətinin qərarı əsasında yeni Əlifba Komitəsinin yaradılması, həmin komitəyə Azərbaycan dili üçün latın qrafikalı əlifba tərtibinin tapşırılması yeni qrafikaya keçilməsinə yolunda atılmış ilk ciddi addım oldu. 1923-cü ildən etibarən latın əsaslı əlifbaya keçmə prosesi sürətləndirildi. 1926-cı ildə keçirilmiş Birinci Ümumittifaq Türköloji qurultayın tövsiyələrinə cavab olaraq 1929-cu il yanvarın 1-dən etibarən Azərbaycanda kütləvi şəkildə latın qrafikalı əlifba təbiiqi edildi”.

Fərmanda Azərbaycan Respublikasının onillik inkişaf təcrübəsi qeyd edildi, ana dilimizin öyrənilməsi və təbiiqi sahəsində meydana çıxan problemlərin həlli istiqaməti müəyyənləşdirildi. Latın qrafikalı əlifbaya keçmək ideyası müstəqilliyin qorunmasında yeni bir mərhələ hesab edilərək Fərmanın 9-cu maddəsinin birinci bəndində yazılır: “Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə tapşırılsın ki, ölkədə Azərbaycan dilində çap olunan qəzet, jurnal, bülleten, kitab və digər çap məhsullarının istehsalının 2001-ci il avqustun birinə qədər bütünlükdə latın qrafikasına keçməsinə təmin etsin”.

Bununla da 2001-ci il avqustun 1-dən Azərbaycanda bütün media və kütləvi nəşrlərin latın qrafikalı əlifbaya keçməsi rəsmiləşdirildi, latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasına keçid başa çatdırıldı. Qeyd olunur ki, müstəqilliyimizin qazanılmasından sonra yaranmış tarixi şərait xalqımızın dünya xalqlarının ümumi yazı sistemində qoşulması üçün yeni perspektivlər açmış və latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasının bərpasını zəruri etmişdir. Bu amil isə dil haqqında müvafiq qanunun, eləcə də digər normativ aktların qəbul olunmasını sürətləndirmişdir.

Yeni əlifba layihəsinin hazırlanması və Azərbaycan dili haqqında qanun layihəsinin tərtib olunması işi ilə yanaşı, latın qrafikalı yeni əlifbaya keçidin, Azərbaycan dilinin daha fəal işlədilməsinin, habelə onun ictimai və başqa funksiyalarının genişləndirilməsinin təmin edilməsi istiqamətində mühüm işlər görülmüşdür. Beynəlxalq ələmə daha yaxın olan latın qrafikalı əlifbaya keçid prosesinin sürətləndirilməsində, qəbul edilməsi əlifbanın təbiiqi problemlərinin həllində böhs edilən Fərmanın mühüm rolu olmuşdur. Bu Fərmanın tarixiliyi ondadır ki, Azərbaycan Respublikasının bütün dövlət-icra orqanlarını hərəkətə gətirdi, on illik tərəddüdlərdən sonra 2001-ci il avqustun 1-dən etibarən qəti olaraq latın əlifbasına keçid milli dövlətin inkişafını siyasi-ideoloji baxımdan yeni mərhələyə daşdı.

Bələliklə, 2001-ci il avqustun 9-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev tərəfindən “Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü”nin təsis edilməsi haqqında” Fərman imzalandı. Həmin Fərmanda yazılır: “On ilə yaxın bir müddətdə latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasına keçidin ölkəmizdə 2001-ci il

avqust ayında bütövlükdə təmin ediyini və yeni əlifbadan istifadənin müstəqil Azərbaycan Respublikasının ictimai-siyasi həyatında, yazı mədəniyyətimizin tarixində mühüm hadisə olduğunu nəzərə alaraq qərara alıram: Hər il avqust ayının 1-i Azərbaycan Respublikasında Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü kimi qeyd edilsin”. Bununla da 9 avqust 2001-ci il tarixli Prezident Fərmanı ilə xalqımızın əlamətdar bayramları sırasında biri də ələmə olunmuşdur.

Beynəlxalq ələmə daha yaxın olan yeni latın qrafikasının qəbulu milli dəyərlərimizin daha geniş dairədə tanınmasına şərait yaratdı. Sonrakı proseslər Azərbaycan xalqının bu əlifba dəyişikliyinə psixoloji və intellektual cəhətdən hazır olduğunu təsdiqləməklə yanaşı, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin milli mənafeələrə tam cavab verən müdrik qərar qəbul etdiyini göstərdi.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Azərbaycan dilinin qorunması və inkişafı istiqamətində apardığı strateji əhəmiyyətli siyasət hazırda Prezident İlham Əliyev tərəfindən ardıcıl şəkildə davam etdirilir. Dövlətimizin başçısının 2004-cü il yanvarın 12-də imzaladığı “Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında” Sərəncamı həm də əlifba ilə bağlı problemləri tamamilə həll etdi. Bunun da nəticəsində kütləvi nəşrlərin latın qrafikasına keçirilməsi təmin olundu. Dövlət başçısının sonrakı sərəncamları əsasında isə 150 cildlik “Dünya ədəbiyyatı kitabxanası”, 100 cildlik “Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası”, 100 cildlik “Azərbaycan ədəbiyyatı kitabxanası” seriyasından olan yeni nəşrlər latın qrafikasının işləkliyini təmin etdi.

Qloballaşma prosesinin təsiri ilə mürəkkəb dövr yaşayan ana dilimizin bu gün qorunmasına və inkişafına daha böyük ehtiyacı var. Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi “Bizim zəngin dilimiz var və Azərbaycan ədəbiyyatı bunu təsdiqləyir. Ancaq indi dünyada gedən qloballaşma prosesləri, digər proseslər istər-istəməz dilimizdə də təsir edir, biz dilimizi xarici təsirlərdən qorumaalıyıq. Bizim dilimizə lüzumsuz xarici kəlmələr lazımdır. Bizim dilimiz o qədər zəngindir ki, istənilən fikri, istənilən məsələni ifadə etmək mümkündür”. Dövlət başçısının Sərəncamı ilə təsdiq olunmuş “Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı” və dil siyasəti sahəsində qəbul olunmuş normativ hüquqi aktlar Azərbaycan dilinə dövlət səviyyəsində davamlı diqqət və qayğı göstərilməsinin təzahürüdür. Fasiləsiz inkişaf edən informasiya-kommunikasiya sistemləri, insanların texnologiyə yenilikləri sürətlə mənimsəmələri, qarşılıqlı informasiya mübadiləsi imkanlarının artması dövlət dilini zənginləşdirməklə yanaşı, onu mənfəi təsirlərə də məruz qoyur. Ölkəmizdə aparılan uğurlu islahatlar, quruculuq işləri, yüksək iqtisadi artım, milli inkişaf konsepsiyasının davamlı həyata keçirilməsi Azərbaycan dilində söz yaradıcılığı prosesinin istiqamətlərinə təsir edir. Sürətli texnologiyə inkişaf, innovativ yeniliklər dil bazasının genişlənməsinə, yeni terminlərin, anlayışların yaranmasına səbəb olur. Bu anlayışların adlandırılması, Azərbaycan dilinin lüğət tərkibinin zənginləşməsi terminoloji leksikanı inkişaf etdirir. Mənasir dövrdə ictimai-siyasi həyatda baş verən dəyişikliklər, texniki yeniliklər, inşaat və arxitektura vasitələrinin yeni konstruksiyaya təbiiqi bu sahədə anlayışların yaranmasına və terminlərin dinamik zənginləşməsinə təsir göstərir.

Azərbaycan dilinin lüğət tərkibinin durmadan inkişafı, dilin inkişaf səviyyəsi, zənginləşməsi daha çox elm sahələrində baş verən yeniliklərlə bağlıdır. Elmin müxtəlif sahələrinin sürətlə inkişaf etdiyi, elmi əlaqələrin genişləndiyi bir zamanda, dünyada baş verən qloballaşma və integrasiya dövründə müxtəlif sahələrdə yeni terminlərin formalaşdırılması zərurəti yaranır. Bu realıq nəzərə alınaraq söz yaradıcılığı prosesinin

tənzimlənməsi, lüğət tərkibinə yeni terminlərin daxil edilməsi istiqamətində Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Terminologiya Komissiyasında məqsədyönlü işlər aparılır. Uzun illər ərzində texnikanın bir çox sahələrinin sistemli şəkildə araşdırılması respublikamızda bu sahədə elmin inkişafına və yeni terminlərin yaranmasına təkan verir. Bu terminlərin Azərbaycan dilində ifadə edilməsi, qarşılıqlarının yaradılması və onların ədəbi dil qaydalarına uyğunlaşdırılması həm elm sahəsinin, həm də dilin tənzimlənməsinə imkan verir. Məhz buna görə də, elmin bütün sahələrində çalışan tədqiqatçıların normativ sənədlərin tərtibi zamanı qarşılaşdıqları çətinliklər aradan qaldırılır, zəruri ehtiyaclarını təmin etməkdə dövlət elmi fəaliyyətdə istifadə olunan terminlər üçün Azərbaycan dilində işlək qarşılıqlar hazırlanır, elmi bazanı özündə əks etdirə bilən lüğətlər tərtib olunur.

Müstəqillik illərində bütün sahələrdə olduğu kimi, dil sahəsində də məqsədyönlü siyasətin tarixi nəticələrindən biri kimi Azərbaycan dilinin dövlət dili olaraq geniş istifadə edilməsinə və latın qrafikası əsasında yaradılmış müasir əlifbamızın tam təbiiqinin təmin edilməsinə nail olunmuş, onun digər dillər arasında yaşaması və daha da təkmilləşməsi sahəsində konseptual ideyalar irəli sürülmüşdür. Bu konseptual ideyaların həyata keçirilməsi sayəsində Azərbaycan dili beynəlxalq səviyyədə inkişaf edərək dünya dilləri ilə bir sırada yüksək diplomatik məclislərdə səslənir. Kompüter sistemindən istifadə edilərək Azərbaycan dilində daha çox internet resurslarının və tərcümə sistemlərinin təbiiqi edilməsi, lingvistik texnologiyaların yaradılması istiqamətində mühüm işlər aparılır. Lakin tarixən digər dillərdən alınmaların həddən artırıq çox olması Azərbaycan dilinin işləkliyinə və saflığına mənfəi təsir etmişdir. Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi “dilimizə istər bilərəkdən, istərsə də bilməyərəkdən daxil olan xarici sözlər onu zənginləşdirmir və həmin sözləri işlətmək insanı daha savadlı göstərmir”. Ona görə bu gün Azərbaycan dilinin qorunması, hər sözün öz yerində istifadə edilməsinin vacibliyi vurğulanmış, xarici sözlərdən həddindən artıq istifadənin dilə mənfəi təsir göstərdiyi xüsusilə diqqətə çatdırılmışdır. Hazırda qloballaşma dövründə universal kommunikasiya vasitələrinin güclənməsi dünyanın dil mənzərəsinə təsir edir. Sürətli iqtisadi inkişaf, elm və texnologiyanın tərəqqisi milli dillərin qorunması zərurətini yaradır. İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi: “dil sadəcə ünsiyyət vasitəsi deyil, o, bayraq, gerb və himn kimi dövlət rəmzləri ilə eyni səviyyədə dayanan, milli kimliyi və dövlətçilik düşüncəsini formalaşdıran mühüm dəyərdir”.

Aparılan dil siyasətində milli dilə yalnız mədəni fenomen deyil, həm də milli təhlükəsizliyin və dövlətçilik strategiyasının ayrılmaz tərkib hissəsi kimi yanaşılır. Torpağımız kimi xalqımızın dilini də yad təsirlərdən qoruma və gələcək nəsillərə örməgən etməliyik. Çünki dilimizin qorunması və inkişafı milli varlığımızın və milli kimliyimizin yaşaması deməkdir. Azərbaycan müstəqil dövlətdir və bu dövlətin rəsmi dilinin qorunması dövlətlə yanaşı, hər bir azərbaycanlının vəzifəsidir, müqəddəs borcudur!

Sayıatı Sadıqova, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Terminologiya Komissiyasının sədr müavini, professor

Paris Azərbaycan məhkəmələrinin işinə müdaxilə edə bilməz!

Rəsmi Bakı Fransanın Avropa və Xarici İşlər Nazirliyinin Fransa vətəndaşı Martin Rayan barəsində çıxarılmış hökmə dair məhkəmə prosesini şübhə altına alıb və Azərbaycanı qarşı əsassız ittihamları ehtiva edən 30 iyul tarixli bəyanatını qətiyyətlə rədd edir. Məsələ ilə bağlı Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi Ayxan Hacızadənin Martin Rayana hökmə bağlı Fransanın Avropa və Xarici İşlər Nazirliyinin bəyanatına münasibət bildirib. A.Hacızadə qeyd edib ki, Martin Rayan barəsində cinayət işi Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğun olaraq aparılıb və təqdim edilmiş sübutlar və ona qarşı irəli sürülən ittihamlar əsasında məhkəmə qərar qəbul edib.

Onun sözlərinə görə, əpelyasiya instansiyasının qərarı da Azərbaycan qanunvericiliyi çərçivəsində həyata keçirilmiş məhkəmə prosesinin nəticəsidir: “Bu baxımdan, Fransa tərəfinin məhkəmə proseslərinə siyasi don geyindirilməsi, Azərbaycan məhkəmələrinin fəaliyyətinə müdaxilə xarakteri daşıyan bəyanatlar verməsi, “əsassız saxlanılma” və “ədalətsiz məhkəmə araşdırması” ilə bağlı iddialar irəli sürməsi qəbul edilməzdir. Məhkəmə prosesi zamanı təqsirləndirilən şəxsin prosesual hüquqları Azərbaycan qanunvericiliyi və ölkənin beynəlxalq öhdəliklərinə uyğun şəkildə təmin olunub. Fransa səfirliyinin konsulluq nümayəndələrinin də bütün məhkəmə iclaslarında iştirak etməsi prosesin şəffaf şəkildə həyata ke-

çirildiyini bir daha təsdiqləyir”.

Rəsmi Bakı Fransa tərəfini Azərbaycanın suverenliyinə, daxili işlərinə və müstəqil məhkəmə sisteminə hörmət etməyə, habelə ikitərəfli münasibətlərə zərər vuran əsassız ittihamlardan çəkinməyə çağırıb.

Xatırladaq ki, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hökmü ilə Fransaya casusluqda ittiham olunan Martin Rayan 10 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib. İyulun 29-da Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətində (DTX) başlanılmış cinayət işi üzrə çıxarılan hökmdən apellyasiya şikayəti üzrə məhkəmə prosesi başa çatıb. Qərara əsasən, müdafiə tərəfinin verdiyi şikayət təmin edilməyib və Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hökmü dəyişdirilmədən saxlanılıb.

Nəzərə alaq ki, Fransa hakimiyyəti ölkəsinin Azərbaycanda casusluq fəaliyyətinə münasibətdə susqunluq nümayiş etdirsə də, təfərrüatları mətbuatdan gizlətmək mümkün olmayıb. Hələ 2024-cü ilin yanvarında Azərbaycanda iki fransız diplomatın “persona non grata” elan edilməsi və ölkəmdən çıxarılması ilə başlayan səsküylü casus qalmaqalına dair yeni detallar məlumdur. Belə ki, Fransanın “L’Opinion” nəşri yazırdı ki, əvvəlcə heç kəs Martin Rayanın saxlanılması və 4 ay müddətinə həbsini Azərbaycanın xüsusi xidmət orqanlarının Bakıda fransız casus şəbəkəsinin ifşasına dair açıqlaması ilə əlaqələndirməyib. Üstəlik, Fransanın Xarici İşlər Nazirliyi də bununla bağlı gözləmə mövqeyi tutmuşdu. Lakin daha sonra məlum olub ki, artıq 2023-cü il dekabrın 4-dən həbsdə olan M.Rayanın Azərbaycandan çıxarılaraq “diplomatlar”la əlaqəsi olub.

Nəşrdə o da qeyd olunmuşdu ki, Fransa və Böyük Britaniya vətəndaşlığı olan M.Rayan 4 il Bakı

da yaşayıb və hətta azərbaycanlı qızla nişanlınıb. O, “Merkorama” adlı kiçik şirkət quraraq ixrac-id-xalla, xüsusən şərab ticarəti ilə məşğul olub. M.Rayan heç bir siyasi fəaliyyətlə məşğul olmayıb. Sitat: “Lakin Fransa xüsusi xidmət orqanlarının nümayəndələri M.Rayanın iradəsinə zidd olaraq onu üçüncü ölkələr haqqında məlumatların toplanması və ötürülməsinə cəlb ediblər. M.Rayan səfirliyin iki əməkdaşı - “Frederik” və “Loran”la isti, hətta məhrəban münasibətlər saxlayırdı. Amma onlar 2023-cü ildə Bakını tərk ediblər. “Loran”ı əvəz edən “Andre” onunla görüş istəyib. Görüş zamanı “Andre” M.Rayana siyasi məsələlərlə bağlı həddən artıq çox sul verib”.

Məqalədə vurğulanırdı ki, Martinin səfirliklə əlaqələri ictimaiyyətə açıq olan sadə məlumatların toplanılmasından, xüsusən də İran və Türkiyə ilə bağlı məlumatların toplanılması və ötürülməsinə çevrilir: “Başqa sözlə, söhbət yalnız passiv deyil, həm də aktiv əməkdaşlıqdan gedir”. “Bu qarşılıqlı inamsızlıq mühitində Martin əmin olub ki, səfirliyin nümayəndələri onu təhlükəli oyunlarında sadəcə “piyada” kimi istifadə etməyə çalışırlar”, - deyə məqalə müəllifi əlavə edib.

Casusluq fəaliyyətinin yeni detallarının izinə düşən məqalə müəllifinin gəldiyi qənaət də olduqca ibarətimiz idi. “Görünən odur ki, fransız “diplomatlar” Fransa Xarici İşlər Nazirliyindən daha çox Fransa Xarici Təhlükəsizlik Baş İdarəsinə (DGSE) hesabat veriblər. Onların kimliyi açıqlanmayıb. Amma bir məsələ dəqiqdir: ola bilsin, Martin Rayan həmin özünün də xəbəri olmadan həmin idarənin “fəxri müxbir”i seçilib”, - deyə “L’Opinion” nəşrində qeyd edilib.

Bütün bunların fonunda Parisin məsələ ilə bağlı yanaşması tamamilə əsassızdır.

Nardar BAYRAMLI

“Qisas” əməliyyatından 4 il ötür...

Qırxqız, Sarıbəbə yüksəklikləri ordumuza daha geniş ərazilərə nəzarət imkanı yaratdı

2020-ci ildə baş vermiş 44 günlük Vətən müharibəsi regionda güc balansının Azərbaycan tərəfindən olduğunu nümayiş etdirmişdi. Azərbaycanın “dəmir yumruğunun” qarşısında cəmi 44 gün duruş göstirə bilən Ermənistan həmin il noyabrın 10-da imzaladığı kapitulyasiya sənədi ilə ölkəmizin qələbəsini qəbul etdi. Bununla belə, kapitulyasiyaya

imza atsa da, rəsmi İrəvan imzaladığı üçtərəfli Bəyanatda özünə götdürdüyü öhdəlikləri tam yerinə yetirməkdən yayınmağa çalışırdı. Belə ki, o vaxt erməni silahlılarının Azərbaycan torpaqlarını tam şəkildə tərk etməsi ilə bağlı öhdəlik hələ də yerinə yetirilmirdi. Hələ də Azərbaycan ərazisində qalan bu erməni silahlıları vaxtaşırı təxribatlar törədirdi, silahlı

insidentlərlə sabitliyi pozur, regional təhlükəsizliyə təhdid yaradırdı. Belə təxribatlar həm şərti dövlət sərhədində, həm də o zaman Rusiya sülhməramlılarının məsuliyyət zonasında qanunsuz erməni silahlı dəstələri tərəfindən baş verirdi. Təbii ki, Azərbaycan Ordusu tərəfindən əməliyyatlar keçirilərək bu təxribatların qarşısı qətiyyətlə alınıb.

Tutarlı cavab

Belə əməliyyatlardan birinin - “Qisas” əməliyyatının keçirilməsinin avqustun 3-də 4 ilı tamam olur. Xatırladaq ki, 4 il öncə həmin gün Rusiya sülhməramlı kontingentinin müvəqqəti yerləşdiyi Azərbaycan ərazisindəki qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələrinin üzvləri 10 noyabr 2020-ci il tarixli Bəyanatının müddəalarını kobud surətdə pozaraq Azərbaycan Ordusunun bölmələrinə qarşı terror-təxribat əməli törədib. Terror-təxribat nəticəsində hərbi qulluqçumuz, əsgər Kazımov Anar Rüstəm oğlu şəhid olub. Bundan əlavə, qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələrinin ünsürləri Kəlbəcər və Laçın rayonlarının ərazisini əhatə edən dağ silsiləsində yerləşən Qırxqız yüksəkliyini ələ keçirmək və orada yeni döyüş mövqelərini qurmağa cəhd göstərirdi.

Azərbaycan Ordusu bölmələrinin keçirdiyi “Qisas” cavab əməliyyatı nəticəsində Qırxqız yüksəkliyi, həmçinin Kiçik Qafqaz dağ silsiləsinin Qarabağ silsiləsi boyu Sarıbəbə və bir sıra digər əhəmiyyətli hakimi yüksəkliklər nəzarətə götürüldü. Bölmələrimiz tərəfindən əlverişli hədlərdə yeni mövqelərin qurulması və təminat yollarının çəkilməsi üzrə mühəndis işləri görüldü. Bu yüksəkliklər ordumuza daha geniş ərazilərə nəzarət etmək imkanı yaratmış oldu.

“Qisas” əməliyyatının davamı...

Lakin həmin əməliyyatdan da Ermənistan dərş götürmədi. Dünyadakı erməni lobbisinə, o cümlədən, öz havadarlarına güvənərək vaxt uzatmaq istəyən Ermənistan regionda gərginliyi saxlamağa və hərbi təxribatlarını davam etdirməyə çalışırdı. Prezident İlham Əliyev hələ o zaman erməni təxribatlarına cavab olaraq “Qisas” kimi əməliyyatların

Ermənilərin canlı qüvvəsi və döyüş texnikaları məhv edildi

Əməliyyat çərçivəsində qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələrinin bir neçə döyüş mövqeyi dağıdılıb, Ağdərə rayonunun Yuxarı Ortağ yaşayış məntəqəsindəki hərbi hissəyə havadan zərbə endirilib. Nəticədə qanunsuz erməni silahlılarının canlı qüvvəsi məhv edilib və yaralanıb, həmçinin bir neçə D-30 haubitsası, hərbi nəqliyyat vasitələri və çoxlu sayda döyüş sur-satları məhv edilib.

Azərbaycan o vaxt dəfələrlə bəyan etmişdi ki, üçtərəfli Bəyanata zidd olaraq Ermənistan silahlı qüvvələrinin və qanunsuz erməni silahlı birləşmələrinin Rusiya sülhməramlılarının müvəqqəti yerləşdirildiyi Azərbaycan ərazilərində mövcudluğu təhlükə mənbəyi olaraq qalır. Həmin ərazilərin demilitarizasiyası, Ermənistan

tan qoşunlarının oradan tam çıxarılması və qanunsuz erməni silahlı ünsürlərinin tərkisilah edilməsi mütləq şəkildə labüdi idi. Müdafiə Nazirliyi isə bəyan etmişdi ki, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının rəhbər tutaraq bundan sonra ölkəmizin suveren ərazilərində törədiləcək istənilən terror və təxribatın qarşısı qətiyyətlə alınacaq və əks cavab tədbirləri daha da sarsıdıcı olacaq.

Prezident İlham Əliyev də bu məsələyə toxunaraq bildirmişdi ki, şəhidimizin qanı yerdə qalmadı: “Bu hərbi təxribat nəticəsində hər hərbçimiz şəhid oldu. Allah ona rəhmət eləsin! Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin! Ancaq hər kəs gördü və görməlidir ki, şəhidimizin qanı yerdə qalmadı. Biz dərhal “Qisas” əməliyyatı keçirərək şəhidimizin qanını aldıq və qarşı tərəfi ciddi cəzalandırdıq. Bir neçə saat ərzində davam

edən “Qisas” əməliyyatı cəza tədbiri idi. Azərbaycan şəhidinin qanı düşmənlərə bəha başa gəldi və onlar bunu unutmamalıdır. Əgər yenə də buna oxşar təxribat törədilsə, cavab da eyni olacaq və heç kim bizə mane ola bilməz, heç kim bizi durdura bilməz”.

paratçı rejim bütün bunlardan nəticə çıxarmaq istəmir. Ona görə də, Azərbaycan ordusu həmin ilin sentyabrında Qarabağda antiterror əməliyyatı keçirərək ərazini tamamilə qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələrindən təmizlədi, separatçı rejimin rəhbərliyini həbs edərək ədalət mühakiməsinə çıxardı. Rusiya sülhməramlıları isə vaxtından tez ərazini tərk etməli oldu. Beləliklə, Azərbaycan ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tam bərpa etdi!

Nardar BAYRAMLI

Qəmə Adaları Maore Komitəsindən Azərbaycan əleyhinə iş aparan fransalı deputatlara məktub...

Qəmə Adaları Maore Komitəsi Azərbaycan əleyhinə iş aparan fransalı deputatlara məktub ünvanlayıb.

Sözgedən məktubda Maore Komitəsi fransalı deputatları Fransanın müstəmləkəçi tarixindən xəbərsiz olmağa və Dənizasırazilərin yerli xalqlarına etinasız yanaşmağa da ittiham edib.

“Bu xalqlar azadlıq və öz müqəddəratını təyinetmə uğrunda uzun illər ərzində mübarizə aparıb, böyük itkilər və qurbanlar veriblər. Buna baxmayaraq, siz həmin əraziləri hələ də Fransanın toxunulmaz mülkiyyəti kimi təqdim edirsiniz. Bu baxımdan, tarixi yenidən şərh etməyə çalışsəniz, kütləvi deportasiyaları, yerli xalqların torpaqlarının mənimsənilməsinə, qətləri və “Fransanın suverenliyi” adı altında həyata keçirilmiş müstəmləkə hökmranlığının digər ağır nəticələrini unudursunuzmu?”, - deyə məktubda vurğulanıb

Deputatların yanaşmasının müstəmləkəçilik faktının, həmin ərazilərin işğal prosesinin və yerli xalqların iradəsinin zorakılıq yolu ilə məhdudlaşdırılmasının tamamilə inkar edilməsi kimi qeyd olunur.

“Şübhəsiz ki, bütün bu cinayətlər həmin xalqların tarixi və kollektiv yaddaşına dərinlən həkk olunub. Buna görə də faktlar azadlığa, ədalətə və xalqların hüquqlarına hörmət edən bütün dövlətlər və xalqlar tərəfindən qətiyyətlə pislənilməli, onların ittihamlarının aradan qaldırılması istiqamətində acıdır mübarizə aparılmalıdır”.

Məktubda qeyd olunur ki, “Fransanın Dənizasıraziləri”

adlandırılan hər bir ərazinin müstəmləkəçilik siyasəti nəticəsində işğal olunmasının konkret tarixi, işğal konteksti mövcuddur. Bununla belə, həmin ərazilərin tarixini birləşdirən çoxsaylı ümumi cəhətlər var. Bunlara yerli xalqla-

nur ki, Fransa Qəmə dövlətinin sərhədlərinə və ərazi bütövlüyünə hörmət etmir, Qəmə xalqının referendum yolu ilə ifadə olunmuş iradəsinə və beynəlxalq hüququn tələblərinə zidd olaraq Fransa Qəmə adalarına məxsus Mayot adasını qanunsuz şəkildə öz nəzarətinə saxlayır. Sonradan Mayot Fransanın 101-ci departamentinə, daha sonra isə Avropa İttifaqının ən ucqar regionlarından birinə çevrilir.

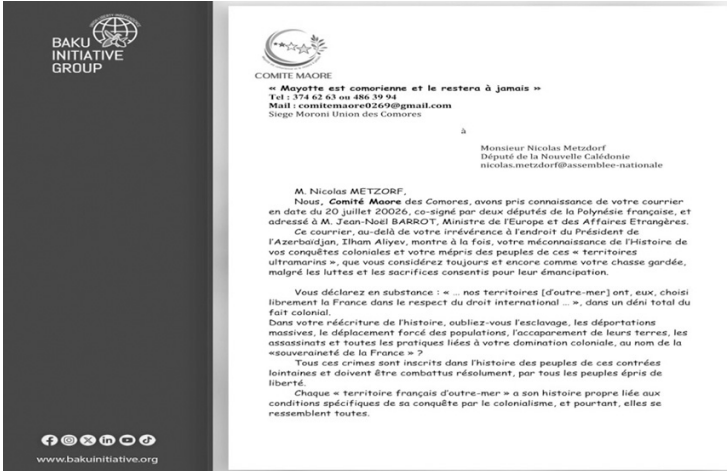
Bununla yanaşı, Mayot heç vaxt Fransanın ümumi və bərabər inkişaf proqramlarının təminatçısı olmayıb.

Əksinə, adada xüsusi və istisna xarakterli qanunların tətbiqi, səhiyyə, mənzil təminatı, təhsil və iqtisadi bərabərsizliyin dərinləşdirilməsi, eləcə də azadlıq hərəkatlarının zorakı vasitələrlə yatırılması nəzərdə tutulur.

Hazırda Fransa Afrika kontinentində itirməkdə olduğu əhəmiyyətli təsir dairəsini, həmçinin “özü-nün” Dənizasıraziləri adlandırıldığı torpaqları yenidən tam nəzarət altına almaq məqsədilə aqressiv siyasət yürüdü. Bu siyasət həmin ərazilərdə yaşayan xalqların azad iradəsinə və öz müqəddəratını təyinetmə hüququna qarşı yönəlib.

Qəmə adalarında milli azadlıq uğrunda aparılan uzunmüddətli mübarizə 1974-cü il dekabrın 22-də öz müqəddəratını təyinetmə referendumunun keçirilməsi ilə nəticələndi. Referendumun nəticələri Qəmə xalqının müstəqillik əldə etmək və milli suverenliyini bərpa etmək iradəsinə birmənalı şəkildə ortaya qoydu.

Məktubda həmçinin qeyd olu-

ru siyas iradəsinin nəzərə alınmaması, onların torpaq və resurslarının mənimsənilməsi, sosial və iqtisadi bərabərsizliyin dərinləşdirilməsi, eləcə də azadlıq hərəkatlarının zorakı vasitələrlə yatırılması nəzərdə tutulur.

Dünya çempionatı uğrunda geosiyasi mübarizə

Uzun illər idman siyasətdən ayrı sahə kimi təqdim olunurdu. Beynəlxalq Olimpiya Komitəsi, FIFA və digər idman təşkilatları daima idmanın siyasətdən kənarda qalmalı olduğunu bəyan edirdilər. Lakin XXI əsrin geosiyasi reallığı göstərir ki, bu yanaşma artıq öz aktuallığını itirib. Bu gün futbol, Olimpiya Oyunları və digər global idman yarışları yalnız idman tədbiri deyil, həm də dövlətlərin beynəlxalq nüfuz uğrunda apardığı rəqabətin mühüm elementidir.

Ankara NATO Sammitindən sonra yayımlanan siyasi müzakirələrdə ABŞ Prezidenti Donald Trampın FIFA rəhbərliyi ilə bağlı açıqlamaları və ABŞ milli komandasının futbolçusu ətrafında yaranan müzakirələr ilk baxışda idman xəbəri kimi görünə bilər. Lakin məsələyə geosiyasi prizmadan baxanda tamamilə fərqli mənzərə yaranır. Burada söhbət bir futbolçudan və ya bir qırmızı vərəqədən yox, dövlətlərin beynəlxalq nüfuzunun formalaşdırılmasında idmanın rolundan gedir. Bu hadisə geniş siyasi kontekstdə şərh olunur və idmanın artıq dövlətlərin yumşaq güc siyasətinin tərkib

rətlə dəyişməyə başlayıb. 2026-cı il Dünya Çempionatının ABŞ, Kanada və Meksikanın birgə ev sahibliyi ilə keçirilməsi Vaşinqton üçün sadəcə idman layihəsi deyil, ABŞ-in global nüfuzunun yeni mərhələsinin mühüm elementi-dir.

Beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsinə “yumşaq güc” anlayışı dövlətlərin hərbi və iqtisadi təzyiq olmadan öz maraqlarını təşviq etmək qabiliyyətini ifadə edir. Kino, təhsil, texnologiya, mədəniyyət və idman bu siyasətin əsas alətləridir. ABŞ bu istiqamətdə onilliklər ərzində uğurlu siyasət həyata keçirib. Hollivud, Silikon Vadisi, dünyanın aparıcı universitetləri və global media ilə yanaşı, indi futbol da bu strategiyanın tərkib hissəsinə çevrilməkdədir.

Dünya çempionatı milyonlarla insanın diqqətini cəlb edən ən böyük beynəlxalq tədbirlərdən biridir. Belə yarışlara ev sahibliyi edən dövlətlər yalnız stadionlar tikmir,

ci il Dünya Çempionatına xüsusi əhəmiyyət verməsi təəccüblü deyil.

Lakin burada bir başqa məqam da diqqəti cəlb edir. İdman təşkilatlarının müstəqilliyi məsələsi son illər daha tez-tez müzakirə olunur. FIFA və

beynəlxalq münasibətlərdən tamamilə ayrılmış sahə deyil.

Bununla yanaşı, futbolun iqtisadi tərəfi də unudulmamalıdır. Bu gün dünya futbol sənayesinin illik dövriyyəsi yüz milyardlarla ölçülür. Yayım hüquqları, reklam bazarı, sponsorluq müqavilələri, transferlər və turizm gəlirləri futbolu dünyanın ən böyük iqtisadi sektorlarından birinə çevirib. Belə böyük maliyyə

səviyyədə təşkil etmək bacarığını nümayiş etdirdi ki, bu təcrübə də idman diplomatiyasında əlavə üstünlüklər yaradır.

Dünya siyasətində rəqabət artıq yalnız diplomatik danışıqlar masasında və ya hərbi müstəvidə getmir. Stadionlar, idman arenaları və beynəlxalq yarışlar da dövlətlərin nüfuz uğrunda mübarizə apardığı məkanlara çevrilib. Futbol isə bu rəqabətin ən təsirli vasitələrindən biridir.

Məhz buna görə XXI əsrdə futbol yalnız idman kimi baxmaq artıq mümkün deyil. Bu gün futbol həm iqtisadiyyatdır, həm diplomatiya, həm də geosiyasətdir. Dünya çempionatlarında vurulan qollar bəzən dövlətlərin beynəlxalq imicinə, siyasi nüfuzuna və yumşaq güc imkanlarına təsir göstərən amilə çevrilir.

Dünya siyasətində rəqabət artıq yalnız diplomatik danışıqlar masasında və ya hərbi müstəvidə getmir. Stadionlar, idman arenaları və beynəlxalq yarışlar da dövlətlərin nüfuz uğrunda mübarizə apardığı məkanlara çevrilib. Futbol isə bu rəqabətin ən təsirli vasitələrindən biridir

lir. Gələcəkdə də bu tendensiyanın güclənəcəyi gözlənilir, ona görə də idman diplomatiyası beynəlxalq münasibətlərin ən dinamik istiqamətlərindən biri olaraq qalacaq.

*Kəramət QƏNBƏROV
Beynəlxalq hüquq üzrə ekspert*

İdman təşkilatlarının müstəqilliyi məsələsi son illər daha tez-tez müzakirə olunur. FIFA və Beynəlxalq Olimpiya Komitəsi formal olaraq siyasi təsirdən kənar qurumlar sayılsa da, onların qəbul etdiyi qərarlar bəzən beynəlxalq siyasətlə sıx əlaqələndirilir. Ev sahibi ölkələrin seçilməsi, yarışlarda iştirak hüququ, sanksiyalar və digər qərarlar göstərir ki, idman artıq beynəlxalq münasibətlərdən tamamilə ayrılmış sahə deyil

hissəsinə çevrildiyi vurğulanır.

ABŞ uzun illər futbol dövləti hesab olunmayıb. Dünyanın ən böyük idman iqtisadiyyatına malik olmasına baxmayaraq, amerikalılar daha çox beysbol, basketbol və Amerika futboluna üstünlük veriblər. Lakin son on ildə vəziyyət

öz siyasi imicini, iqtisadi imkanlarını və təşkilatlılıq potensialını da nümayiş etdirir. Qəterin 2022-ci il Dünya Çempionatı, Rusiyanın 2018-ci il mundialı və bundan əvvəlki turnirlər göstərdi ki, idman artıq geosiyasi rəqabətin ayrılmaz hissəsidir. Bu baxımdan ABŞ-in 2026-

Beynəlxalq Olimpiya Komitəsi formal olaraq siyasi təsirdən kənar qurumlar sayılsa da, onların qəbul etdiyi qərarlar bəzən beynəlxalq siyasətlə sıx əlaqələndirilir. Ev sahibi ölkələrin seçilməsi, yarışlarda iştirak hüququ, sanksiyalar və digər qərarlar göstərir ki, idman artıq

resurslarının olduğu sahədə siyasi maraqların da mövcudluğu təbiidir.

Azərbaycan üçün də bu proseslər mühüm əhəmiyyət daşıyır. Son illər ölkədə keçirilən Formula 1 yarışları, UEFA Avropa Liqasının final oyunu, AVRO-2020-nin oyunları və digər beynəlxalq tədbirlər göstərdi ki, idman ölkənin beynəlxalq miqyasda tanınması və müsbət imicinin formalaşdırılması baxımından effektiv vasitədir. Bu təcrübə gələcəkdə də davam etdirilə bilər. COP29 kimi global tədbirlərin uğurla keçirilməsi Azərbaycanın böyük beynəlxalq tədbirləri yüksək

14 gün sonra...

Uzun illərdən sonra Qəzzada sülh yarana bilər. Belə ki, Sülh Şurası Fələstin HƏMAS hərəkatının Qəzza zolağında atəşkəsi qorumaq üçün silahlarını sıradan çıx

armaq planına razılıq verdiyini təsdiqləyib. Bu barədə Sülh Şurasının X sosial media platformasında dərc olunmuş açıqlamasında bildirilib. Qeyd olunub ki, “İlk də-

Qəzzada sabitlik üçün: HƏMAS tərksilah olunmalı, İsrail geri çəkilməlidir

fə olaraq, HƏMAS bütün silahlarından imtina etmək üçün rəsmi olaraq plana uyğun öhdəlik götürüb və ardınca İsrail Qəzza zolağından çıxacaq”.

Sülh Şurasının Ali Nümayəndəsi Nikolay Mladenov X sosial media platformasında verdiyi açıqlamada deyib ki, “Qarşımızda fələstinlilər tərəfindən idarə olunan

və İsraillə sülh şəraitində olan yənidən qurulmuş Qəzza, eləcə də İsrail-Fələstin münafişesinin mənalı şəkildə həlli üçün siyasi perspektivlər var”.

HƏMAS müzakirə üçün vaxt istəyir

Bu arada, danışıqlarda HƏMAS nümayəndə heyətinin üzvü Qazi Həməd Əl-Cəzirəyə bildirib ki, İsrail gecikərsə, hərəkat əldə edilən razılaşmanı həyata keçirməyəcək. “İsrail qüvvələri müqavilə üzrə öhdəliklərini yerinə yetirməsələr, HƏMAS Qəzza ilə sülh müqaviləsinin heç bir bəndini yerinə yetirməyəcək”, - deyərək bildirib. Onun sözlərinə görə, tərksilah məsələsi Qəzzanı idarə edən milli komitə tərəfindən həll ediləcək. Həməd AFP-yə verdiyi müsahibədə deyib: “Bu proses təxminən 14 gün, bəlkə də daha uzun çəkəcək. Bütün detallar barədə razılığa gəlməliyə: razılaşmanın necə həyata keçiriləcəyi, nə vaxt həyata keçiriləcəyi və hansı mexanizmlərdən istifadə ediləcəyi və s.”

Təl-Əviv geri çəkilmək fikrində deyil?

İsrail tərəfi isə Qəzza zolağında gələcək məskunlaşma prosesinin həyata keçirilməsi üçün HƏMAS-ın tam tərksilah edilməsində və anklavın silahsızlandırılmasında ısrar edir. Bu barədə İsrail Baş nazirinin müşaviri Dmitri Gendelman bildirib. Onun sözlərinə görə, ABŞ Prezidenti Donald Trampın təşəbbüsü ilə yaradılan Sülh Şurasının Qəzza ilə bağlı planında İsrailin bu tələbləri kifayət qədər əksini tapmayıb. Gendelman qeyd edib ki, HƏMAS silahsızlandırılmayana qədər İsrail Qəzza zolağındakı “Sarı Xətt”dən geri çəkilməyəcək. Müşavir, həmçinin İsrail Baş naziri ilə ABŞ Prezidenti arasında Vaşinqtonda keçirilən görüşdə Qəzza məsələsinin müzakirə olunmadığını bildirib.

Öz növbəsində, ABŞ-in yüksək vəzifəli rəsmisi brifinq zamanı bildirib ki, İsrail Qəzzanın yenidən qurulması üçün 20 bəndlik planının həyata keçirilməsinə icazə verməyə, ABŞ Prezidenti Donald Tramp “çox məyus olacaq”. “Biz İsraildən əvvəlcə razılaşdırıldıqları 20 bəndlik planın bir hissəsi olmayan bir şey etməsini istəmirik və buna görə də əminlik ki, onlar buna əməl edəcəklər. Əgər onlar bunu etməsə-

Təsdiqləmədən sonra razılaşma açıqlanacaq

“Əl-Hədəs” telekanalı isə yayıb ki, HƏMAS hərəkatı və Fələstinin digər qruplaşmaları Qəzza zolağında vəziyyətin sabitləşdirilməsi ilə bağlı razılaşmanın bütün bəndlərini qəbul ediblər. Məlumat görə, razılaşma Sülh Şurası tərəfindən təqdim olunan Qəzza planı çərçivəsində əldə olunub. Sənədin rəsmi açıqlanması İsrail tərəfinin HƏMAS tərəfindən qəbul edilən şərtləri təsdiqləməsindən sonra gözlənilir.

Bildirilib ki, razılaşmaya əsa-

lər, Prezident Tramp çox, çox məyus olacaq”, - deyərək rəsmi bildirib. O əlavə edib ki, ABŞ İsrailin müqavilənin şərtlərinə əməl edəcəyinə inanır. “İsraildə HƏMAS-ın tərksilah ediləcəyinə çox şübhə ilə yanaşırlar... Amma HƏMAS razılaşma əldə etdi... və HƏMAS cəsədləri və girovları çıxarmaqla istədiklərini əldə etdi, ona görə də niyyətimiz İsraili də öhdəliklərini yerinə yetirməyə məcbur etmək və dürrüst vasi-

ABŞ İsraili plana əməl etməyə çağırır

təçi ola biləcəyimizi təmin etməkdir”, - deyərək rəsmi bildirib. Bu arada, Axios iki Amerika rəsmisinə istinadən bildirir ki, HƏMAS vasitəçilərlə - Qəter, Türkiyə və Misirlə aylarla davam edən danışıqlardan sonra razılaşmanın şərtləri ilə razılış. Onların sözlərinə görə, əsas fiqur danışıqlara ev sahibliyi edən və HƏMAS-ın siyasi lideri Xəlil əl-Həyya ilə sıx əlaqələri olan

Misir kəşfiyyat rəisi Həsən Rəşad olub. Portalın məlumatına görə, İran HƏMAS-ı əks istiqamətə yönləndirir. Yüksək vəzifəli ABŞ rəsmisi Axios-a bildirib ki, Tehran HƏMAS-ı razılaşmadan imtina etməyə inandırmağa çalışıb, lakin qrup onun məsləhətinə əməl etməyib. Yüksək vəzifəli ABŞ rəsmisi bildirib ki, tərksilah planının yaxın həftələrdə başlaması gözlənilir.

Tramp: Davamlı sülh və təhlükəsizliyə doğru monumental addım

ABŞ Prezidenti Donald Tramp bunu “Truth Social” sosial media platformasında qeyd edib ki, Sülh Şurası və HƏMAS “tarixi bir razılaşma”ya çatdılar və buna əsasən qrup tamamilə tərksilah edilməsi barədə razılığa gəldi. Razılaşma həmçinin Qəzzada olan bütün digər silahlı qrupların silahsızlandırılmasını tələb edir. Prezident vurğulayıb ki, “Bu, davamlı sülh və təhlükəsizliyə doğru monumental bir addımdır”.

Tramp əlavə edib ki, razılaşma Qəzzanın Sülh Şurası ilə əməkdaşlıq çərçivəsində yeni Fələstin hökuməti tərəfindən idarə olunmasına, İsrailin isə layiq olduğu təhlükəsizliyi almasına imkan verəcək, çünki anklav artıq terror hücumları üçün baza kimi xidmət etməyəcək.

Prezident bu razılaşmanı 20 maddəlik planının həyata keçirilməsində mühüm bir mərhələ adlandırır və silahsızlanma davam etdikdə İsrail qüvvələrinin geri çəkilməyini və yeni Fələstin polis qüvvələri ilə birlikdə beynəlxalq sabitləşdirmə qüvvələrinin

Qəzzanın təhlükəsizliyini təmin edəcəyini vurğulayıb.

Axios dörd mənbəyə istinadən Ağ Ev və Sülh Şurasının HƏMAS-ın yaxın günlərdə silahsızlanma müqaviləsi imzalamasını gözlədiyini bildirib. Qəzza danışıqlarının iştirakçılarından biri nəşrə bildirib ki, Tramp administrasiyası və Sülh Şurası son aylarda HƏMAS-ın maliyyələşdirilməsini qəsdən dayandırır. Mənbə bildirib ki, “HƏMAS-ı “yox” deyərək bilməyəcəkləri bir nöqtəyə gətirərək bildiyimizə inanırıq”.

Qeyd edək ki, iyulun əvvəlində HƏMAS Qəzzadakı hökumətinin buraxıldığını və hakimiyyətin BMT tərəfindən dəstəklənən texniki komitəyə ötürülməsinə hazırlıq gördüyünü elan edib. Həmin vaxt qrup tamamilə tərksilah etməyə və ya təhlükəsizlik funksiyalarını beynəlxalq qüvvələrə təhvil verməyə hazır olub-olmadığını dəqiqləşdirməyə də, addımı anklavın yenidən qurulmasına sadiqliyinin təsdiqi adlandırır.

Fransada siyasi böhran və Avropa ittifaqının gələcəyi

Avropa İttifaqı yarandığı gündən Fransa onun siyasi lokomotivlərindən biri hesab olunub. Müasir Avropa integrasiyası ideyasının müəllifləri arasında fransız dövlət xadimləri və diplomatları xüsusi yer tutur. Mühəribədən sonrakı Avropanın yenidən qurulması, Avropa Kömür və Polad Birliyinin yaradılması, daha sonra Maastricht Müqaviləsi ilə formalaşan Avropa İttifaqı layihəsi Parisin fəal iştirakı olmadan baş tutmazdı. Almaniya iqtisadi gücü, Fransa isə siyasi liderliyi ilə Avropa integrasiyasının iki əsas dayacağına çevrilmişdi.

Lakin XXI əsrin ikinci onilliyindən başlayaraq bu tarazlıq tədricən dəyişməyə başladı. Qlobal maliyyə böhranı, miqrasiya axınları, terror təhlükəsi, enerji böhranı, COVID-19 pandemiyası, Ukrayna müharibəsi və həyat səviyyəsinin bahalaşması Fransa cəmiyyətində uzun müddət yığılıb qalan struktur problemləri daha görünən etdi. Nəticədə Fransa təkcə hökumət böhranı ilə deyil, dövlət idarəçiliyinə inamın zəifləməsi, siyasi parçalanmanın dərinləməsi və Beşinci Respublikanın institusional modelinin sınağa çəkilməsi ilə üz-üzə qaldı. Reuters-in təhlilinə görə, Fransada siyasi qeyri-sabitliyin kökləri hələ 2022-ci ildə Emmanuel Makronun parlamentdə mütləq çoxluğu itirməsindən başlayır və 2024-cü ildə Milli Assambleyanın buraxılması ilə daha da dərinləşir.

Bu böhranı yalnız hökumət dəyişikliyi kimi qiymətləndirmək yanlış olardı. Əslində, söhbət Fransa dövlət modelinin effektivliyi barədə yaranan fundamental suallardan gedir. 1958-ci ildə General Şarl de Qoll tərəfindən yaradılmış Beşinci Respublika güclü prezident institutuna əsaslanırdı. Konstitusiya icra hakimiyyətinə geniş səlahiyyətlər verməklə Dördüncü Respublikanın zəif koalisiya hökumətlərindən fərqli olaraq sabit idarəetmə yaratmağı hədəfləmişdi. Bu model onilliklər ərzində uğurlu nəticələr verdi. Lakin son illər parlamentdə sabit çoxluğun olmaması həmin modelin zəif tərəflərini də üzə çıxardı.

2024-cü ilin iyununda keçirilən Avropa Parlamenti seçkilərində Emmanuel Makronun rəhbərlik etdiyi mərkəzi blok ağır məğlubiyyətə uğradıqdan sonra prezident Milli Assambleyanı buraxmaq barədə gözlənilməz qərar qəbul etdi. Makron hesab edirdi ki, növbədənəknər seçkilər siyasi vəziyyəti aydınlaşdıracaq və yeni legitim parlament formalaşdıracaq, lakin nəticə tam əksinə oldu. Seçkilərdən sonra parlament üç böyük siyasi blok arasında bölündü: solçu Yeni Xalq Cəbhəsi (Nouveau Front Populaire), prezidentin mərkəzi Ensemble koalisiyası və sağçı Milli Birlik Partiyası (Rassemblement National). Həç birisi təkbaşına hökumət qurmaq üçün tələb olunan 289 mandatı əldə edə bilmədi. Bunun nəticəsində Fransa Beşinci Respublika tarixində görünməmiş dərəcədə parçalanmış parlamentə üzldü.

Bu vəziyyət siyasi qeyri-sabitliyi daha da dərinləşdirdi. Qısa müddət ərzində ardıcıl azlıq hökumətləri formalaşdırıldı, etimadsızlıq səsvermələri keçirildi və büdcə layihələri ciddi siyasi qarşıdurmalarla səbəb oldu. Reuters yazır ki, hökumətlərin ardıcıl şəkildə etimad səsvermələri ilə üzəşməsi Fransa iqtisadiyyatına və maliyyə bazarlarına da mənfi təsir göstərərək investorların ölkənin fiskal siyasətinə inamını zəiflətdi.

Siyasi böhranın iqtisadi ölcüsü də az əhəmiyyət daşımır. Fransa uzun illər Avrozonanın ikinci böyük iqtisadiyyatı olsa da, dövlət maliyyəsinin dayanıqlığı ilə bağlı narahatlıqlar artır. Avropa Komissiyası və beynəlxalq maliyyə institutları dəfələrlə Fransanın yüksək büdcə kəsiri və artan dövlət borcu ilə bağlı xəbərdarlıq edir. Bu fonda sosial təminat xərclərinin yüksək səviyyədə qalması, pensiya islahatlarına qarşı etirazlar və iqtisadi artım tempinin zəifləməsi hökumətin manevr imkanlarını məhdudlaşdırır.

Lakin Fransa böhranını yalnız iqtisadi göstəricilərlə izah etmək mümkün deyil. Cəmiyyətin siyasi davranışında baş verən dəyişikliklər daha dərin sosial proseslərin nəticəsidir. Son onillikdə miqrasiya, milli identiklik, təhlükəsizlik, islamçı radikalizm, şəhərtərafi bölgələrdə sosial iqtisadi problemləri və yaşayış xərclərinin artması seçkilərin prioritetlərini dəyişdirib. Əgər 1990-cı illərdə Fransa siyasətində əsas mübarizə sosialistlərlə mühafizəkarlar arasında gedirdisə, bu gün siyasi mübarizənin əsas xətti qloballaşmanı dəstəkləyən qüvvələrlə milli suverenliyin gücləndirilməsini tələb edən qüvvələr arasında formalaşır.

Bu dəyişiklik ən aydın şəkildə Rassemblement National partiyasının yüksəlişində görünür. Partiya artıq əvvəlki kimi yalnız etiraz elektoratına söykənən siyasi təşkilat deyil. Son illər Marine Le Pen və Jordan Bardella partiyanın imicini dəyişməyə, onu daha geniş seçici kütləsi üçün qəbul edilən siyasi qüvvəyə çevirməyə çalışıblar. Financial Times jurnalı və Fransa üzrə tanınmış ekspert Victor Mallet qeyd edir ki, Milli Birlik Partiyası artıq yalnız narazı seçicilərin yox, orta təbəqənin və gənə seçicilərin də diqqətini cəlb edir. Onun fikrincə, partiyanın radikal ritorikamı yumşaltması və sosial-iqtisadi məsələlərə daha çox diqqət yetirməsi onun seçki potensialını artırır.

Eyni zamanda Marine Le Pen ətrafında davam edən məhkəmə prosesləri Fransa siyasətinə yeni dinamika gətirib. 2026-cı ilin iyununda Paris Apellyasiya Məhkəməsi onun Avropa Parlamenti vəsaitlərinin qanunsuz istifadəsi ilə bağlı ittiham üzrə məhkumluğunu qüvvədə saxladı, lakin seçkilərdə iştirakına qoyulan qadağınə yumşaldtı və bu qərar onun 2027-ci il prezident seçkilərində namizəd olmasına hüquqi imkan yaradı. Reuters və Associated Press bu qərarnı Fransa prezident seçkilərini daha da qarşılıqlı və qeyri-müəyyən etdiyini vurğulayırlar.

Lakin əsas məsələ Le Penin siyasi taleyi deyil. Əsas məsələ odur ki, Fransa seçicisi son onilliklərdə formalaşmış siyasi elitanın problemləri həll etmək qabiliyyətinə əvvəlki qədər inanmır. Məhz buna görə siyasi spektrin həm sağında, həm də solunda ənənəvi sistemdən narazı qüvvələr güclənir. Bu tendensiya yalnız Fransa üçün yox, bütövlükdə Avropa İttifaqı üçün mühüm siqnalıdır. Çünki Avropa layihəsinin gələcəyi böyük ölçüdə Parisin daxili siyasi sabitliyindən asılıdır.

Fransa sağa dönmür, yoxsa siyasi mərkəz dağılır?

Fransa siyasətini yalnız Marine Le Pen fenomenini ilə izah etmək mümkün deyil. Əslində Le Pen son on ildə baş verən daha dərin siyasi transformasiyanın nəticəsidir. Əgər XX əsrin ikinci yarısında Fransa siyasəti sosialistlərlə qollistlər arasında rəqabət üzərində qurulurdusa, bu gün həmin siyasi arxitektura demək olar ki, dağılmış vəziyyətdədir. Seçicilərin davranışı dəyişib, ənənəvi partiyalara inam azalıb və siyasi mübarizənin əsas xətti artıq sağ-sol qarşıdurması deyil, qloballaşma ilə milli suverenlik, açıq iqtisadiyyatla sosial müdafiə, Avropa integrasiyası ilə milli qorvermə səlahiyyətləri arasında formalaşır.

Bu səbəbdən Marine Le Peni yalnız ifrat sağ siyasətçi kimi təqdim etmək Fransadakı proseslərin mahiyyətini tam izah etmir. O, ilk növbədə Fransa cəmiyyətində uzun illər ərzində yığılıb qalan narazılıqların siyasi ifadəsidir. İqtisadi artımın zəifləməsi, yaşayış xərclərinin yüksəlməsi, qeyri-qanuni miqrasiya ilə bağlı narahatlıqlar, təhlükəsizlik məsələləri və dövlət institutlarına inamın azalması bir çox seçicini alternativ siyasi qüvvələrə yönəldib. Reuters-in təhlilində qeyd olunur ki, Milli Birlik artıq Milli Assambleyada ən böyük siyasi qüvvələrdən birinə çevrilərək Fransanın siyasi sistemində daimi aktor statusu qazanıb.

Marine Le Pen son on beş ildə atası Jean-Marie Le Penin qurduğu Milli Cəbhəni (Front National) tamamilə yenidən formalaşdırmağa çalışıb. Partiyanın adı dəyişdirildi, ritorika yumşaldıldı, antisemitizm və açıq radikalizm ilə əsasiasiya olunan mövqələrdən uzaqlaşmağa cəhd edildi. Bu strategiya Fransa politologiyasında "dediabolisation" - yəni "şeytanlaşdırılma" imicindən uzaqlaşma" siyasəti kimi tanınır. Məqsəd partiyayı yalnız etiraz hərəkatı kimi deyil, hökumət idarə etməyə hazır siyasi qüvvə kimi təqdim etmək idi.

Bu strategiyanın müəyyən nəticələr verdiyini seçki statistikası da göstərir. 2017-ci ildə Marine Le Pen prezident seçkilərinin ikinci turuna çıxsada, Emmanuel Makrona böyük fərqlə uduzmuşdu. 2022-ci ildə fərqlə yenilə azaldı. 2024-cü ildə keçirilən Avropa Parlamenti seçkilərində isə Rassemblement National Makronun koalisiyasını əhəmiyyətli fərqlə geridə qoydu və bu nəticə prezident Emmanuel Makronu Milli Assambleyanı buraxmağa sövq etdi. Məhz bu qərar sonrakı siyasi böhranın başlanğıc nöqtəsinə çevrildi.

Burada diqqəti çəkən mühüm məqamlardan biri də odur ki, Marine Le Penin seçici bazası artıq əvvəlki kimi yalnız kənd yerlərindən və ya aşağı gəlirlili qruplardan ibarət deyil. Fransanın IFOP, Ipsos və Elabe kimi aparıcı sorğu mərkəzlərinin son illər dərc etdiyi araşdırmalar göstərir ki, Rassemblement National gənclər, kiçik sahibkarlar, sənaye bölgələrinin seçiciləri və hətta əvvəllər mərkəzi partiyalara səs vermmiş kəndi orta təbəqə nümayəndələri arasında da dəstəyini genişləndirə bilib. Bu dəyişiklik partiyanın siyasi bazasının struktur baxımından genişləndiyini göstərir.

Lakin Le Pen fenomenini yalnız miqrasiya siyasəti ilə əlaqələndirmək də düzgün olmaz. Uzun illərdən bəri Avropada populist hərəkatları arasından Carnegie Europe analitiki Catherine Fieschi qeyd edir ki, Fransa seçicisinin davranışındakı dəyişikliklərin əsas səbəblərindən biri "təmsilçilik böhranıdır". Onun fikrincə, vətəndaşların bir hissəsi mövcud siyasi elitanın onların gündəlik problemlərini həll etmək qabiliyyətini itirdiyini düşünür, buna görə də sistemdən kənər görünən siyasi qüvvələrə üstünlük verir. Bu aşırma yalnız Fransaya aid deyil; oxşar tendensiyalar İtaliya, Niderland, Almaniya və digər Avropa ölkələrində də müşahidə olunur.

Financial Times da oxşar nəticəyə gəlir. Qəzet qeyd edir ki, Milli Birlik Partiyası artıq "etiraz partiyası" statusunu arxada qoymağa çalışır və özünü hakimiyyətə hazır alternativ kimi təqdim edir. Eyni zamanda qəzet xəbərdarlıq edir ki, hakimiyyət məsuliyyəti ilə seçki ritorikası arasında böyük fərq var və bu fərqi necə idarə edəcəyi hələ açıq sualdır. Marine Le Penin 2026-cı ildə Avropa Parlamenti vəsaitlərinin qanunsuz istifadəsi ilə bağlı iş üzrə apellyasiya qərarı da Fransa siyasətinə yeni dinamika gətirdi. Paris Apellyasiya Məhkəməsi onun məhkumluğunu qüvvədə saxladı, lakin dövlət vəzifələrinə seçilmə qadağasının müddətini qısaltdı, nəticədə Le Penin 2027-ci il prezident seçkilərində namizəd olmasının qarşısını alan əsas hüquqi maneə aradan qalxdı. Reuters-in Paris müxbirləri yazır ki, bu qərar seçki kampaniyasını tamamilə yeni mərhələyə çıxardı və Le Penə özünü həm siyasi rəqiblərin, həm də məhkəmə sisteminin təzyiqinə məruz qalan siyasətçi kimi təqdim etmək imkanı verdi.

Bununla belə, Fransada siyasi mübarizə yalnız Marine Le Pen ətrafında cərəyan etmir. Onun siyasi varisi kimi təqdim edilən Jordan Bardella son illərdə partiyanın gənç simasına çevrilib. Bardella daha mülayim üslubu, sosial şəbəkələrdən pəşəkar istifadəsi və gənç seçicilərə ünsiyyət bacarığı sayəsində Rassemblement National-in elektoratını genişləndirməyə çalışır. Financial Times qeyd edir ki, Le Penin hüquqi problemləri fonunda Bardella-nın rolu daha da artmışdı, lakin apellyasiya qərarından sonra Le Pen yenidən partiyanın əsas siyasi fiquruna çevrilərək diqqəti öz üzərində cəmləşdirdi. Bütün bunların fonunda əsas sual dəyişir: Fransa həqiqətən sağa dönmürü? Bu suala qəti cavab vermək tələskən-

lik olardı. Əslində, Fransa daha çox siyasi mərkəzin zəifləməsi prosesini yaşayır. Ənənəvi mərkəzi və sol-mərkəzi partiyalar əvvəlki seçici bazasını qorumaqda çətinlik çəkir. Nəticədə həm sağ, həm də sol cinahdakı radikal və ya sistemdən narazı qüvvələr güclənir. Bu monada Marine Le Penin yüksəlişi daha geniş institusional və sosial böhranın simptomudur. Məhz buna görə Fransa siyasətində baş verən proseslər yalnız Paris üçün yox, bütün Avropa İttifaqı üçün strateji əhəmiyyət daşıyır. Avropa integrasiyasının əsas memarlarından olan ölkədə siyasi mərkəzin zəifləməsi Brüsselinq qərarvermə mexanizmlərinə, Avropa İttifaqının vahid xarici siyasətinə, müdafiə təşəbbüslərinə və iqtisadi integrasiya proseslərinə də təsir göstərə bilər.

Beşinci Respublikanın böhranı fonunda Avropa İttifaqının gələcəyi

Fransada son illərdə baş verən siyasi proseslərə yalnız seçkilərin nəticələri və ya hökumət dəyişikliyi prizmasından baxmaq hədsəhərsəli deyil. Avropa integrasiyasının əsas memarlarından olan ölkədə siyasi mərkəzin zəifləməsi Brüsselinq qərarvermə mexanizmlərinə, Avropa İttifaqının vahid xarici siyasətinə, müdafiə təşəbbüslərinə və iqtisadi integrasiya proseslərinə də təsir göstərə bilər.

Beşinci Respublikanın böhranı fonunda Avropa İttifaqının gələcəyi

Fransada son illərdə baş verən siyasi proseslərə yalnız seçkilərin nəticələri və ya hökumət dəyişikliyi prizmasından baxmaq hədsəhərsəli deyil. Avropa integrasiyasının əsas memarlarından olan ölkədə siyasi mərkəzin zəifləməsi Brüsselinq qərarvermə mexanizmlərinə, Avropa İttifaqının vahid xarici siyasətinə, müdafiə təşəbbüslərinə və iqtisadi integrasiya proseslərinə də təsir göstərə bilər.

Beşinci Respublikanın böhranı fonunda Avropa İttifaqının gələcəyi

Fransada son illərdə baş verən siyasi proseslərə yalnız seçkilərin nəticələri və ya hökumət dəyişikliyi prizmasından baxmaq hədsəhərsəli deyil. Avropa integrasiyasının əsas memarlarından olan ölkədə siyasi mərkəzin zəifləməsi Brüsselinq qərarvermə mexanizmlərinə, Avropa İttifaqının vahid xarici siyasətinə, müdafiə təşəbbüslərinə və iqtisadi integrasiya proseslərinə də təsir göstərə bilər.

Beşinci Respublikanın böhranı fonunda Avropa İttifaqının gələcəyi

Fransada son illərdə baş verən siyasi proseslərə yalnız seçkilərin nəticələri və ya hökumət dəyişikliyi prizmasından baxmaq hədsəhərsəli deyil. Avropa integrasiyasının əsas memarlarından olan ölkədə siyasi mərkəzin zəifləməsi Brüsselinq qərarvermə mexanizmlərinə, Avropa İttifaqının vahid xarici siyasətinə, müdafiə təşəbbüslərinə və iqtisadi integrasiya proseslərinə də təsir göstərə bilər.

lər vəziyyəti daha da mürəkkəbləşdirdi. Enerji qiymətlərinin artması, inflyasiya, ərzaq məhsullarının bahalaşması və sosial xərclərin yüksəlməsi Fransa hökumətinin fiskal imkanlarını məhdudlaşdırdı. 2023-cü ildə pensiya yaşının artırılması ilə bağlı qərar isə yeni etiraz dalğasına səbəb oldu. Hökumətin Konstitusiyanın 49.3-cü maddəsindən istifadə edərək qanunu parlament səsverməsi olmadan qəbul etməsi hüquqi baxımdan mümkün olsa da, siyasi baxımdan cəmiyyətdə ciddi narazılıq yaradı.

Konstitusiya hüququ üzrə tanınmış fransız alimləri Olivier Beaud və Denis Baranger elmi məqalələrində qeyd edirlər ki, Beşinci Respublika hüquqi baxımdan fəaliyyətini davam etdirə də, onun siyasi legitimliyi əvvəlki dövrlərlə müqayisədə daha çox müzakirə olunur. Onların fikrincə, Konstitusiyanın hüquqi sabitliyi ilə siyasi legitimlik arasında yaranan fərq Fransa siyasi sisteminin əsas çağırışlarından biridir.

Problemərlər daxili siyasətlə məhdudlaşmır. Fransa Avropa İttifaqının iki əsas siyasi sütunundan biridir. İkinci Dünya müharibəsindən sonra formalaşan Avropa integrasiyası faktiki olaraq Paris-Berlin oxu üzərində qurulmuşdu. Almaniya iqtisadi lider, Fransa isə siyasi təşəbbüslərin əsas müəllifi kimi çıxış edirdi. Məhz bu tandem vahid bazarnı yaradılmasından avronun tətbiqinə, Şengen məkanından Avropa artıq iqtisadi integrasiyanı siyasi integrasiya ilə eyni tempdə inkişaf etdirə bilər və bu ziddiyyət gələcək illərdə daha aydın görünəcək. Eyni mövqeni Carnegie Europe analitikləri də bölüşürlər. Onların təhlillərinə görə, Fransa daxilində siyasi qeyri-sabitlik yalnız Parisin daxili idarəçiliyinə təsir etmir, Avropa İttifaqının vahid xarici siyasəti, müdafiə təşəbbüsləri, sənaye strategiyası və büdcə siyasətinə də birbaşa təsir göstərir. Çünki Fransa Avropa layihəsinin əsas siyasi təşəbbüskarlarından biridir və onun zəifləməsi bütövlükdə Avropa qərarvermə mexanizminə təsirliş ütüşə bilər.

Bütün bunların fonunda Emmanuel Makronun siyasi irsi ilə bağlı müzakirələr də intensivləşir. Tərəfdarları hesab edirlər ki, O, Avropanın strateji muxtariyyəti ideyasını beynəlxalq gündəmə gətirən əsas liderlərdən biri olub, Ukraynaya dəstək, Avropa müdafiə sənayesinin gücləndirilməsi və rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafı sahəsində mühüm təşəbbüslərlə çıxış edib. Təhqidçilər isə bildirirlər ki, onun islahatları sosial konsensus yaradılmağa həyata keçirilib və nəticədə dövlət institutları ilə cəmiyyət arasında etimad böhranı daha da dərinləşib.

Əslində, hər iki yanaşmada həqiqət payı var. Makron Fransa iqtisadiyyatını modernləşdirməyə çalışdı, lakin bunun sosial və siyasi qiyməti gözləniləndən daha yüksək oldu. O, Avropanın strateji müstəqilliyini müdafiə etdi, lakin eyni zamanda daxilə siyasi konsensus qorumaqda çətinlik çəkdi. Nəticədə onun prezidentliyi paradoksal vəziyyət yaradı: Fransa beynəlxalq arenada fəal diplomatik aktor olaraq qalsa da, daxilə siyasi sistem daha parçalanmış vəziyyətə gəldi. Bu gün əsas sual artıq Makronun siyasi gələcəyi deyil. Əsas sual ondan ibarətdir ki, 2027-ci ildən sonra Fransa necə idarə olunacaq? Yeni prezident parlamentdə sabit çoxluq formalaşdırıla biləcəkm? Beşinci Respublika əvvəlki kimi işləməyə davam edəcəkm, yoxsa konstitusiya islahatları qaçılmaz olacaq? Bu sualların cavabı yalnız Fransanın yox, Avropa İttifaqının da gələcəyini müəyyən edəcək. Çünki Avropa tarixində dəfələrlə sübut olunub ki, Parisdə baş verən siyasi dəyişiklik gec-tez Brüsselə, Berlinə və digər Avropa paytaxtlarında da öz əksini tapır. Fransa bu gün yalnız öz gələcəyini müəyyən etmir, eyni zamanda Avropa layihəsinin növbəti mərhələsinə necə olacağını da müəyyənləşdirən əsas ölkələrdən biri olaraq qalır.

Fransa zəifləyirsə, Avropa İttifaqını nə gözləyir?

Bu gün Avropa İttifaqının qarşısında duran ən böyük problem xarici rəqiblərin güclənməsi deyil, daxili siyasi parçalanmanın dərinləşməsidir. Əgər 1990-cı illərdə Avropa İttifaqının əsas hədəfi genişlənmək idisə, bu gün başlıca məqsəd mövcud birliyi qorumaq-

dır. Son on ildə Böyük Britaniyanın Avropa İttifaqından çıxması (Brexit), enerji böhranı, COVID-19 pandemiyası, Ukrayna müharibəsi, qeyri-qanuni miqrasiya, inflyasiya və populist siyasi qüvvələrin yüksəlişi Avropa integrasiyasının əvvəlki qədər möhkəm olmadığını göstərdi.

Məşhur britaniyalı tarixçi və politoloq Timothy Garton Ash bir neçə məqaləsində qeyd edir ki, Avropa Birliyi artıq "böhranların idarə olunması ittifaqına" çevrilib. Onun fikrincə, son on beş il ərzində İttifaq demək olar ki, hər il yeni böhranla üzləşir və bu vəziyyət siyasi qərarların uzunmüddətli planlaşdırılmasını çətinləşdirir. Bu fikri European Council on Foreign Relations (ECFR) təşkilatının direktoru Mark Leonard da bölüşür. O yazır ki, Avropa daxilində parçalanma yalnız iqtisadi yox, həm də psixoloji xarakter daşıyır. Şərqi Avropa ilə Qərbi Avropa, Şimali Avropa ilə Cənubi Avropa arasında təhlükəsizlik, enerji, miqrasiya və büdcə siyasəti məsələlərində fərqli yanaşmalar formalaşmışdır. Məhz buna görə Brüsselinq vahid qərar qəbul etməsi əvvəlki illərlə müqayisədə mürəkkəbləşib.

Fransanın zəifləməsi bu prosesi daha da sürətləndirə bilər. Əgər Paris uzun müddət daxili siyasi qarşıdurmalarla məşğul olarsa, Avropa İttifaqında yaranan liderlik boşluğu digər dövlətlər tərəfindən doldurulmağa çalışılacaq. Bu baxımdan ilk növbədə Almaniyanın rolu yada düşür. Lakin Almaniya özü də mürəkkəb dövr yaşayır. Rusiya qazından asılılığın azalması, sənaye istehsalında müşahidə olunan zəifləmə, avtomobil sektorunun Çin rəqəbəti ilə üzəşməsi və iqtisadi artım tempinin aşağı düşməsi Berlininq Avropa liderliyini əvvəlki səviyyədə davam etdirməsini çətinləşdirir.

Bu səbəbdən son illərdə Polşa daha fəal mövqə nümayiş etdirməyə başlayıb. Bu ölkə artıq təkcə Şərqi Avropanın yox, NATO-nun da ən böyük müdafiə büdcələrindən birinə malik dövlətdən çevrilib. Müdafiə xərclərinin ÜDM-ə nisbətində görə Polşanın Alyans daxilində ilk yerlərdə qərarlaşması təsadüfi deyil. Varşava açıq şəkildə bildirir ki, Avropanın təhlükəsizlik siyasətində daha böyük söz sahibi olmaq istəyir.

İtaliya da oxşar ambisiyalar nümayiş etdirir. Baş nazir Giorgia Meloni son illərdə həm Avropa İttifaqı daxilində, həm də NATO platformasında daha fəal siyasi kurs yürüdü. Miqrasiya siyasəti, Aralıq dənizi təhlükəsizliyi və Avropa sənayesinin rəqəbat qabiliyyəti məsələlərində Roma artıq əvvəlki illərlə müqayisədə daha güclü siyasi mövqə tutur. Başqa sözlə, Avropa İttifaqında siyasi ağırlıq mərkəzləri dəyişməyə başlayır.

Bu proseslər Fransa üçün ciddi siqnalıdır. Tarix göstərir ki, beynəlxalq siyasətdə boşluq uzun müddət boş qalmır. Əgər bir dövlət zəifləyirsə, onun tutduğu geosiyasi mövqeni mütləq başqa aktorlar doldurmağa çalışırlar. Məhz buna görə Fransa bu gün təkcə daxili siyasi böhranla deyil, Avropadakı liderlik mövqeyini itirmək riskiylə də üzləşib. Varşava, Roma, Praqa, Budapeşt, Buxarest və Baltıyanı ölkələrin Avropa siyasətində çəkisi getdikcə artır. Azərbaycan diplomatiyasının da bu yeni siyasi xəritəni düzgün oxuması mühüm əhəmiyyət daşıyır. Avropanın gələcək siyasi arxitekturasında tərəfləşlərin düzgün müəyyən edilməsi vacibdir.

Bələhəklə, Fransa bu gün tarixinin ən mürəkkəb siyasi mərhələlərindən birini yaşayır. Lakin bu böhranı yalnız Emmanuel Makronun reytinginin aşağı düşməsi, Marine Le Penin yüksəlişi və ya Milli Assambleyadakı parçalanma ilə izah etmək mümkün deyil. Bunlar səbəb deyil, daha dərin struktur problemlərin görünən nəticələridir. Əsl problem ondan ibarətdir ki, İkinci Dünya müharibəsindən sonra formalaşmış siyasi model XXI əsrin sosial, iqtisadi və geosiyasi reallıqlarına əvvəlki çəvikliklə cavab verə bilmir. Fransa uzun illər dünyaya demokratiya, hüquq dövləti və Avropa integrasiyası nümunəsi təqdim edirdi. Bu gün isə həmin dövlət öz cəmiyyətini vahid siyasi məqsəd ətrafında birləşdirməkdə çətinlik çəkir. Paradoks da elə bundadır: Avropaya birlik ideyasını öyrədən ölkə indi öz daxilində siyasi birliyi qorumaq uğrunda mübarizə aparır.

Bir zamanlar dünya siyasətinin taleyi Londondan müəyyənənleşirdi. Sonra bu rol Vaşinqtona keçdi. Soyuq müharibə illərində Avropa integrasiyasının əsas siyasi lokomotivi Paris idi. Lakin beynəlxalq münasibətlərdə nüfuz keçmiş xidmətlərə görə yox, cari imkanlara görə ölçülür. Dövlət tarixi ilə deyil, gələcəyi formalaşdırmaq bacarığı ilə lider olur.

Fransanın qarşısında duran əsas vəzifə dövlət institutlarına ictimai etimad bərpa etmək, iqtisadi rəqəbat qabiliyyətini gücləndirmək və cəmiyyətdə yaranmış dərin siyasi qütbləşməni aradan qaldırmaqdır. Əks halda, prezidentlər dəyişəcək, hökumətlər formalaşacaq, böhran isə davam edəcək. Avropa İttifaqı da bu reallıqdan kənarda deyil. Fransa zəifləyirsə, Avropa layihəsinin siyasi ağırlıq mərkəzi dəyişəcək. Bu, Avropa İttifaqının dağılması da demək deyil, o deməkdir ki, gələcəyinq Avropası iyrimi il əvvəlki Avropa olmayacaq. Daha pragmatik, daha təhlükəsizlik yönümlü, daha çox milli maraqlara əsaslanan və daha mürəkkəb qorvermə mexanizminə malik bir Avropa formalaşacaq.

Kərim QƏNBƏROV
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik
Akademiyaşının müəllimi
Beynəlxalq hüquq üzrə ekspert

“Yeni Azərbaycan” qəzetinə abunə olmaq istəyənlər aşağıdakı yayım şirkətləri ilə əlaqə saxlaya bilərlər:

“Azərpoçt” MMC PDM- 0125984955,
0552004544
“Azərmatbuatayımı” ASC - 0124411991,
0124404694
“Səma” MMC - 0125940252, 0503336969
“PressInform” MMC - 0703400100,
0504560835

“Qaya” MMC - 0125667780, 0502352343
“Spark Press” MMC - 0503548555
“Ziya LTD” MMC - 0124977696,
0503067744

1 illik abunə - 158,40 AZN
6 aylıq abunə - 79,20 AZN

Şənbə üçün nəzm

İki yolun ayrıcında qalmısan,
Yoruldumu ümidlərin de, bilim.
Hərdən-birdən yazırsan ki, “darıxdım”
Sözdür, vallah, deyirsən də, nə bilim?

Həsretini məndən yaxşı çəkən var?
Sənin qədr sevilsəydim, öldərdim.
Hisslərimdə yanılmıram, biləsən,
Deyirəm ki, darıxsaydım, gələrdin.

Bir də kimi sevərim ki, sən qədr?
Bir də kimə aldanacaq ürəyim?
Qıymaram ki, gözlərini unudam,
Sən unutdun? Sağ ol, var ol, nə deyim?..

De, necə izlədin bu müsibəti?
Yəni bir dəfə də canın yanımadı?
Bəs hansı günümə seviridin məni?
Tüstüm ərşə çıxdı, havalandın.

Qınadım, qınadım bəxtimi axır,
Əydi uşaq kimi başımı yerə,
Mən ki toparlanıb göyə daşındım,
Töküm ötəyimdən daşımı yerə.

Səndən başqa hər şey nağıldı mənə,
Uçdu e, bəxtimə qonan kərəpək.
Əşi, mən cəhənnəm, özündən danış,
Ala bildilərmə qadını mən tək?

Çox çətin gəldimi yaşamaq sənə?
Hər ümid ardında yeni aldانی.
Güldümü gözlərin gözündən uzaq?
Mənə mənsiz keçən günündən danış.

Bir soyuq qış gecəsi,
Qar alanda hər yeri.
Qəfil qapı açıla,
Sən girəsən içəri.

Don vurmuş əllərini,
Sıxıb köksümə bərk-bərk.
Sevincimdən ağlayam,
Gecədən, səhərdək.

Sonra sənə danışam,
Sən yoxkən olanları.
Gedişindən yaranan,
Təsəlli yalanları..

Eh ya da ki, nə bilim,
Susub qalam eləcə.
Pozulmaya o sükut,
Bitməyə həmin gecə.

Qollarında məst olub,
Deyəm sənisləmişəm.
Bir də görəəm səhərdi,
Səsləyəsenki məni-
“Oyan çay dəmləmişəm”

İlahi sənindəmi,
Dərdin başından asır?
Beynində min cür xəyal,
Min cür fikir dolaşır?

Yoxsa niyə sən mənim,
Səsimi duymayasan.
Hər gün qapına gələn,
Sənə ən yaxın olan
Kəsini duymayasan.

Hərdən mənində eşit,
Oyan yuxudan, oyan.
İzin vermə İlahi,
Dualarıma qıyam.

Mən hər gün əllərimi,
Səmadan asdım Allah.
İntihar günah idi
Bağışla, bir də olmaz,
Bağışla, çaşdım Allah.

Ah çəkirəm göyün də,
Yerin də silkələnir.
Günəşin od içində
Başına kül ələnir..

Bəlkə də dördlərimi,
Eşitsən əvəzimə
Bir ömür qəm çəkərsən.
Tanrı, özünü qoru,
Mən bir az gözü sulu
Göylərdə çox uzanma,
Gözümdən nəm çəkərsən...

Fransız xalqı

Oxumur. Amma Alber Kamyunun əlyazmalarını milli arxiv kolleksiyasına daxil etmək üçün 9 milyon avro xərclənir...

Əvvəlcə oxumamaqdan başlayaq. Fransızlar əvvəlkindən daha az mütaliə edir, nəticədə kitab mağazaları iflasa uğrayıb bağlanır.

2025-ci ildən başlayaraq Fransada bağlanan kitab dükənləri açılan dükənlərin sayını üstələyib. Az kitab oxuma bütün yaş kateqoriyalarına sirayət edib - uşaqdan böyüyə, varlıdan kasıba. Kənd, qəsəbə, əyalət mərkəzlərində də vəziyyət acınacaqlıdır. Fransada kitab, oxucu, hətta janrlar üzrə mütaliəyə dair ətəflı statistikalar mütəmadi şəkildə təqdim edilir.

Gərçək rəqəmlər isə belədir: 2024-cü ilin mayından 2026-cı ilin mayınadək daxilı bazarda daha 10 milyon az kitab satılıb. 12 şəhərdə 16 mağazası və 500 işçisi olan “Gibert” mağazalar şəbəkəsi maliyyə problemlərinə görə məhkəmə

nəzarəti altına alınıb. Yüzlərlə digər kitab mağazaları isə iflas həddindədir. Bütövlükdə kitab sənayesi sektoru təhlükə altındadır.

Fransada kitab dükənləri bizdəki kimi oyuncaq üstəgəl dəftərxana, üstəgəl kitab deyil, yüz illərlə ənənəsi olan əsl məkanlardır. Bəlkə, orada bizim çevik ticarətçi zəkalarımızdan fərqli olaraq kitabçılar ənənəvi qaydalardan qopub zamanın sürətli axarına qoşulmaq istəmirlər?

Deyəsən, getdi, ənənəvi kitab ticarəti. Bəzən kənardan elə görünür ki, qoca Avropa yeniliyə təslim olmaq istəmir. Axı oxucu dəyişirsə, kitab ticarəti də dəyişməlidir. Əgər sabahkı gün ölkəmizin kitab mağazalarında kitabı dondurma ilə birlikdə satsalar, təəccüb etməyə dəyməz. Bacarana baş qurban.

Məqsəd Nur

İş orasıdır ki, müasir mütaliə metodlarını tətbiq etməyə yönəlmiş cəhdlər ABŞ-dan başqa nə Avropada, nə də digər ölkələrdə istənilən nəticəni vermir. Yeri gəlmişkən, bizdə də elektron, smart kitab işi axsayır...

Fransız xalqı kitab almağa tərəddüd etsə də, bu yaxınlarda Fransa Milli Kitabxanası Alber Kamyunun vərasələrindən 9 milyon avroluq nadir əlyazma, məktub və digər sənədlər alıb. Üstəlik, Marsel Prustun nadir arxivlərini əldə etmək üçün də elan verib...

Di gəl, fransız xalqı kitab oxumaq istəmirsə, deməli, naməlum bir proses gedir...

Bir əsrdən artıq davam edən yaradıcılıq salnaməsi!

Kinomuzun 128 illik tarixinə baxış...

1898-ci ilin 2 avqust tarixi Azərbaycan kino salnaməsində xüsusi yer tutur. Məhz həmin gün Aleksandr Mişonun çəkdiyi “Bibiheybətə neft fontanı yanığını”, “Əlahəzrət Buxara əmirinin yola-

min illərdə Azərbaycanda 110 bədii, 500 sənədli və elmi-kütləvi, eləcə də 44 cizgi filmi istehsal olunmuşdu. “Bir cənub şəhərində”, “Bizim Cəbiş müəlim”, “Dəli Kür”, “Şərikli çörək”,

“İsmət” filmi Azərbaycan kinosunun sonuncu səssiz filmidir. Əsər M.Mikayılovun rejissorluğu ilə 30-cu illərdə ekranlaşdırılıb. O illərdə Azərbaycan qadınının taleyindən həyəcanla, eyni zamanda,

Azərbaycan Milli Kino Günü

salma mərasimi”, “Qafqaz rəqsi” sənədli xronikaları və “İlişdin” adlı bədii süjeti nümayiş etdirilmiş, bu hadisə isə sonradan milli kinomuzun yaranmasının başlanğıcı kimi tarixə düşmüşdür.

Sabah milli kinomuzun yaranmasından 128 il ötür. Bu illər ərzində çətin, mürəkkəb və şərfəli bir yol keçən Azərbaycan kinosu xalqımızın tarixini, milli-mənəvi dəyərlərini, insan və onun cəmiyyətdəki mövqeyini ekranlara gətirməklə bərabər, həm də dəyərlərimizi qoruyub.

Mədəniyyət sahəsinə daim diqqət və qayğı göstərən Heydər Əliyev milli kino sənətimizə həmişə yüksək dəyər verirdi. Ümummilli lider Azərbaycan xalqının bir çox nəslərinin kino sənəti ilə tərbiyələndiyini, kinonun təsiri altında formalaşub, inkişaf etdiyini və mədəniyyətə qovuşduğunu qeyd edirdi. O, xalqımızın inkişaf yolunda Azərbaycan kinosunun xidmətlərinin əvəzsiz olduğunu vurğulayırdı. Bu baxımdan Heydər Əliyevin “Azərbaycan Kinosu Günü”nün təsis edilməsi haqqında” 2000-ci il 18 dekabr tarixli Sərəncamına əsasən, hər il avqustun 2-si ölkəmizdə “Azərbaycan Kinosu Günü” kimi qeyd olunur.

Azərbaycan kinosu hər zaman fərqliyi, milliliyi özündə birləşdirib. Ötən əsrin 70-80-ci illərinin birinci yarısında Azərbaycan kinosu özünün intibah dövrünü yaşayırdı. Bu illərdə Azərbaycan kinematografiyalarının yaratdıqları dəyərlilə filmlər milli-mənəvi dəyərlərin təbliğində, milli özünüdərk duyğularının oyadılmasında, milli şüurun formalaşmasında və yetişməkdə olan gənc nəslin tərbiyəsində mühüm rol oynamışdı. Hə-

“Dərviş Parisi partladır”, “Yeddi oğul istərim”, “Axırncı aşırım”, “Nəsimi”, “Dədə Qorqud”, “Babək”, “Nizami” və başqa bədii filmlərimiz bu illərdə çəkilib. Bu filmlərimizi fərqləndirən əsas cəhətlərdən biri də xalqımızın həyatına, başlıcası isə çoxəsrlik tariximizə, adət-ənənələrimizə, milli dəyərlərimizə daha dərinləndən nüfuz etməsində idi.

Sovet Azərbaycanının ilk kinolenti 1923-cü ildə çəkilən “Qız qalası” filmidir. Film o dövrdə çoxlu tənqidlərə məruz qalıb. Həmin dövrdə yalnız “Bakinski raboçi” qəzeti filmə belə münasibət bildirmişdi: “Qız qalası” filminin çəkilişi kino sənətinin ilk inkişaf dövrü üçün səciyyəvidir və Sovet Azərbaycanının birinci tammetrajlı bədii filmidir.

1924-cü ildə lentə alınmış “Əvəz-əvəzə” filmi Azərbaycanın ilk detektiv filmidir. Film Qafqaz dağlarında xarici kəşfiyyatın fitnə-fəsadlarından danışır. Ekran əsərində sovet çəkistlərinin mübarizəsi ön plana çəkilib. Filmin bəzi epizodları isə Kislovodskda lentə alınıb.

Azərbaycan kinosu tarixində ilk böyük ekspedisiya çəkilişi 1927-ci ilin sonlarında lentə alınmağa başlayan “Hacı Qara” filmidir. Bu filmin çəkilişlərində bir neçə məkandan istifadə edilib. Film Ağdamın Muradbəyli, Şuşanın Xəlfəlidərə və Daşaltı kəndlərində, Suxumidə lentə alınıb. 1928-ci ildə Bakı kinofabrikinin yeni istifadəyə verilmiş kinopavilyonunda kütləvi səhnələr, mürəkkəb çəkiliş manerası tələb edən bazar, dükən epizodları lentə alınıb.

iftixar hissi ilə danışan film tək-cə sənət əsəri kimi deyil, həm də həyatı fakt kimi əhəmiyyət kəsb edir.

Müstəqillik illərində milli kinomuzda xüsusi diqqət yönəldilməsi məhz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ötən əsrin 90-cı illərində məhv olmaq təhlükəsi ilə üzləşən incəsənətin bu vacib sahəsi 1993-cü ildə onun hakimiyyətə qayıdışı ilə yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoydu. 1998-ci il 19 avqust tarixdə “Kinematografiya haqqında” Qanun qəbul edildi, bununla da dövlət kinematografiyasının hüquqi bazası yaradıldı. 1996-cı ildə isə Azərbaycan Dövlət Film Fondu yaradıldı, filmlərin qorunması təmin edildi.

Bu gün Azərbaycan kinosu özünün yeni inkişaf mərhələsini yaşayır. Əlbəttə, hər bir sahə kimi kino sənətinə də dövlət qayğısı nəzərəcarpacaq dərəcədə hiss edilir. Dövlət tərəfindən ayrılan maliyyə yardımları ölkəmizin kino istehsalının daha da inkişaf edəcəyinə əminlik yaradır. Azərbaycan kinosu zamanın böyük sınaqlarından şəərəflə çıxaraq xalqa xidmət yolunu tutub. Tamaşaçıların milli kinoya marağı xeyli dərəcədə artıb. Bütün bunlar 128 yaşı olan Azərbaycan kinosunun sürətli tərəqqi dövrünü yaşadığını və qarşıda böyük inkişaf perspektivlərinin olduğunu təsdiqləyir.

Yeganə BAYRAMOVA

Təsisçi:
Yeni Azərbaycan Partiyası

Baş redaktor:
Alıqş HƏSƏNOĞLU

www.yeniazərbaycan.com
mail@yeniazərbaycan.com

Ünvan: Bakı - AZ-1000, Üzəyir Hacıbəyli - 66

Telefonlar:
493-16-94
498-19-84

İndeks: 67100
Lisenzia: N-B-317

Tiraj: 4432
Sifariş: 961

“Kapital Bank” ASC-nin Nərimanov rayonu filialı
h/h - 33080019443900419109
kod - 200093
VÖEN - 1500486601

Qəzet “Yeni Azərbaycan”ın bilgisayar mərkəzində yığılıb, səhifələnilib və “Azərbaycan” nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilib.

Qəzet 1993-cü ilin
aprel ayında nəşr olunur.
Məsul nəvbətçi:

Yeganə Bayramova